REPUBLICA MOLDOVA
CONSILIUL RAIONAL CIMIŞLIA

PROIECT

D E C I Z I E Nr. 02/02
din 17 martie 2026

cu privire la aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia pentru anii 2026-2030

În conformitate cu:

- art. 4 alin. (2) din Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă;
- art. 43 alin. (1) lit. j) din Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală;
- Legea nr. 352/2006 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în Republica Moldova;
- Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 privind planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice;
- Decizia consiliului raional nr. 01/01 din 11.03.2022 privind aprobarea Strategiei de dezvoltare a raionului Cimișlia pentru perioada 2022-2028.

În scopul dezvoltării destinației turistice Cimișlia și promovării turismului durabil în raion, Consiliul Raional Cimișlia

D E C I D E:

1. Se aprobă Strategia de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia pentru perioada 2026–2030 (în continuare - Strategie), conform anexei.
2. Se instituie și se aprobă componența nominală a Comitetului de Coordonare a Turismului (în continuare - Comitet) pentru implementarea Strategiei, după cum urmează:

Președintele comitetului:
Ana Donia – vicepreședinta raionului
Secretarul comitetului:
Aliona Lupașco – specialist principal, Secția Investiții și Proiecte
Membrii comitetului:
Nina Trofimenco – șefa, Secției Cultură, Tineret și Sport
Vasile Lupașcu – șef, arhitect-șef, Serviciul Arhitectură, Urbanism și Cadastru
Vladimir Zamfirov – specialist principal, Secția Contabilitate
Efim Strogoteanu – președintele comisiei consultative pentru problemele economico-financiare, investiții, drept și disciplină;
Mariana Florea - președintele comisiei consultative pentru problemele învățământului, culturii, protecției sociale, sănătății publice și turismului.

3. Comitetul va fi responsabil de prezentarea anuală a raportului către Consiliul Raional Cimișlia privind realizarea Strategiei, în baza informațiilor colectate de la entitățile responsabile de implementarea acesteia.
4. Autorităților publice locale de nivelul I din raionul Cimișlia li se recomandă să implementeze în teritoriul administrat acțiunile prevăzute în Strategie.
5. Controlul asupra executării prezentei decizii se atribuie dlui Andrian Talmaci, Președintele Raionului Cimișlia.
6. Prezenta decizie se include în Registrul de stat al actelor locale și se aduce la cunoștință:
   - Vicepreședintei raionului, dnei Ana Donia;
   - Subdiviziunilor subordonate Consiliului Raional Cimișlia;
   - Aparatului președintelui raionului;
   - Entităților publice din subordinea Consiliului;
   - Autorităților publice locale de nivelul I din raion;
   - Prin publicare pe pagina oficială a Consiliului Raional Cimișlia www.raioncimislia.md.

Președintele ședinței _____

Contrasemnează:
Secretară interimară a consiliului **Mariana Vasluian**

Coordonat:
Președintele raionului Andrian Talmaci

Avizat:

Vicepreședinta raionului Ana Donia

Secretară interimară a consiliului Mariana Vasluian

Șefă, Direcția Finanțe Cimișlia Olesea Răcilă

Șefă, Secția Contabilitate Ecaterina Lupașcu

Proiect elaborat:
Specialistă principală, Secția Proiecte și Investiții Aliona Lupașco

Notă informativă

la proiectul de decizie nr. 02/02 din 17.03. 2026
cu privire la aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia pentru anii 2026-2030

1. Necesitatea elaborării și aprobării proiectului

Raionul Cimișlia, situat în partea de sud a Republicii Moldova, la aproximativ 70 km de mun. Chișinău are resurse turistice variate - zone împădurite, rezervații peisagistice și naturale, situri geologice și paleontologice, Valul lui Traian de Sus, mănăstiri, biserici vechi, muzee, case memoriale și tradiții culturale locale. Aceste elemente conferă raionului un potențial semnificativ de dezvoltare a turismului cultural, rural, ecologic, sportiv și de agrement.

Turismul reprezintă un sector cu potențial semnificativ de contribuție la dezvoltarea economică și socială a raionului Cimișlia. Valorificarea resurselor turistice naturale, culturale și rurale, precum și promovarea unei imagini atractive a raionului, impun existența unui document strategic care să orienteze coerent politicile și acțiunile în domeniu.

Lipsa unei strategii actualizate în domeniul turismului limitează capacitatea autorităților publice locale de a planifica și implementa măsuri eficiente, de a atrage investiții și de a dezvolta parteneriate durabile cu mediul de afaceri și sectorul asociativ.

Elaborarea Strategiei a implicat cercetări aprofundate, inclusiv colectarea și analiza datelor statistice, chestionarea actorilor locali, evaluarea resurselor turistice și dezbateri publice. Rezultatele acestei analize au permis identificarea principalelor atracții turistice, a deficiențelor actuale în infrastructură, ghidaj și servicii, precum și stabilirea unui set clar de obiective strategice și acțiuni prioritare pentru următorii cinci ani.

2. Scopul și obiectivele Strategiei

Scopul Strategiei de Dezvoltare a Turismului în Raionul Cimișlia pentru perioada 2026–2030 (Strategie) constă în dezvoltarea durabilă a turismului prin valorificarea potențialului turistic local, diversificarea ofertei turistice și consolidarea cooperării dintre actorii publici și privați și are ca obiective principale:

- îmbunătățirea infrastructurii turistice;
- promovarea destinației turistice Cimișlia;
- stimularea inițiativelor antreprenoriale în turism;
- consolidarea capacităților instituționale și a parteneriatelor locale;
- creșterea impactului economic și social al turismului în raion.

Strategică vizează creșterea atractivităților economice în raionul prin investiții în infrastructura turistică, dezvoltarea capacităților umane și instituționale, precum și prin implementarea unor programe de promovare și educație turistică.

3. Impactul social, economic și administrativ

Implementarea Strategiei va contribui la:

- stimularea cooperării dintre autoritățile publice locale, sectorul privat, organizațiile neguvernamentale și comunitățile locale;
- sporirea atractivității turistice a raionului;
- dezvoltarea mediului antreprenorial și atragerea investițiilor;
- crearea de noi locuri de muncă și creșterea veniturilor locale;
- implicarea comunităților locale în activități turistice;

- eficientizarea coordonării între instituțiile implicate în domeniul turismului.

4. Sursele de finanțare

Implementarea acțiunilor prevăzute în Strategie se va realiza din bugetul raional, bugetele locale, investițiile agenților economici din domeniu, surse externe de finanțare, granturi, și alte surse legale.

5. Concluzii

Adoptarea de către consiliu a deciziei cu privire la aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia pentru perioada 2026–2030 va asigura un cadru strategic clar pentru dezvoltare a turismului.

Din considerentele expuse mai sus propunem consiliului raional spre examinare și adoptare proiectul respectiv de decizie.

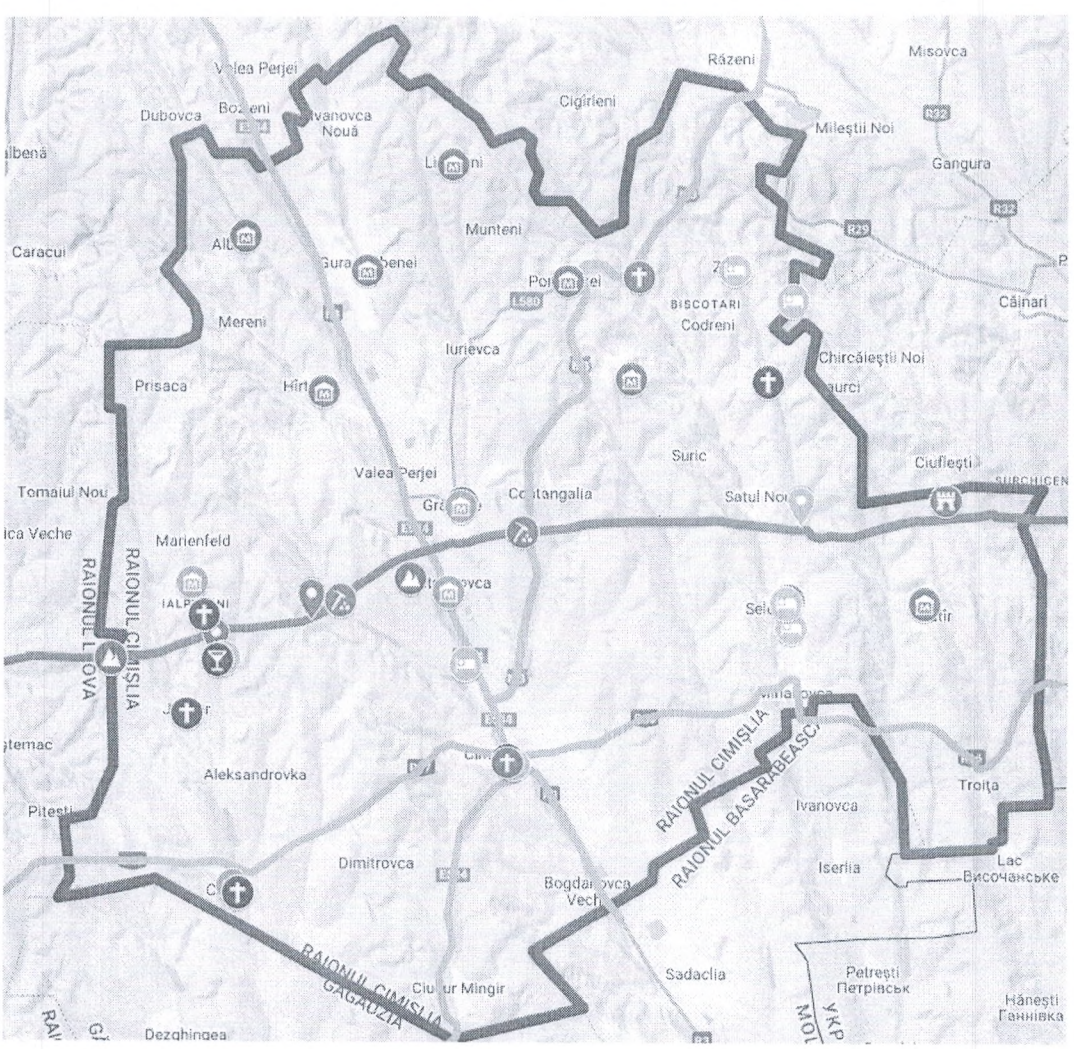
Specialist principal, Secția Proiecte și Investiții **Aliona Lupașco**

Anexa
la Decizia consiliului raional
nr. ___/__ din _____2026

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN RAIONUL CIMISLIA

STRATEGIA DE DEZVOLTARE A TURISMULUI ÎN RAIONUL CIMIȘLIA (2026-2030)

Elaborat de: Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova

Cimișlia 2026

Cuprins:

Sumar Executiv 4
1. *Pașaportul destinației turistice* 9
2. *Analiza diagnostic a destinației turistice* 13
2.1 Potențialul turistic al raionului Cimișlia 13
2.1.1 Descriere generală a raionului Cimișlia 13
2.1.2 Atracțiile turistice ale raionului Cimișlia 13
2.2 Performanțele economice ale destinației 23
2.2.1 Infrastructura generală de acces și deservire în destinație 23
2.2.2 Facilitățile și dotările turistice existente în destinație 24
2.3 Analiza SWOT a sectorului turistic în raionul Cimișlia 27
2.4 Analiza necesităților APL I în raionul Cimișlia 30
2.4.1 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru transformarea resurselor naturale și antropice în atracții turistice 31
2.4.2 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru includerea Valului lui Traian de sus în oferte turistice 32
2.4.3 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru dezvoltarea excursiilor în raionul Cimișlia 32
2.4.4 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru diversificarea afacerilor de turism în raionul Cimișlia 33
3. *Planul de dezvoltare a turismului în raionul Cimișlia* 35
4. *Planul de acțiuni pentru 3 ani* 38
5. *Acțiunile prioritare pentru implementarea în primul an* 48

Lista Abrevierilor

ADR Sud - Agenția de Dezvoltare Regională Sud
ADTM - Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova
AE - agenți economici
APL - Autorități publice locale
BIT - birou de informare a turiștilor
BL - buget local
CIT - Centru de informare a turiștilor
CL- Consiliul local
CR - Consiliul raional
CM - abrevierea „Cimișlia"
D - Donatori
HORECA - abreviere utilizată pentru sectorul comun de cazare și alimentație publică (hoteluri, restaurante, cafenele)
MC - Ministerul Culturii
PUZ - Plan urbanistic zonal
RD Sud - Regiunea de dezvoltare Sud
raionul - raion
SCT - Secția Cultură și Turism Cimișlia
TV - televiziune

Sumar Executiv

Strategia de dezvoltare a turismului în raionul Cimișlia pentru perioada 2026-2030 este elaborată de un grup mixt de experți ai Asociației de Dezvoltare a Turismului din Moldova (ADTM), în cadrul unei inițiative promovate de Consiliul Raional Cimișlia. Documentul are la bază necesitatea consolidării cooperării transfrontaliere și a intensificării relațiilor dintre partenerii regionali, în vederea satisfacerii cerințelor de dezvoltare și promovare atât a turismului, cât și a antreprenoriatului orientat spre valorificarea resurselor turistice ale raionului Cimișlia.

Strategia urmărește, ca obiectiv major, sporirea atractivității zonei de sud prin investiții dedicate turismului activ și prin creșterea fluxului de vizitatori interesați de experiențe culturale în această parte a Republicii Moldova. Totodată, documentul își propune valorificarea și utilizarea sustenabilă a potențialului turistic al destinației Cimișlia, prin dezvoltarea unor parteneriate funcționale între autoritățile publice locale și entitățile care oferă servicii de turism activ în raion, astfel încât să fie asigurate condiții calitative de primire și deservire a turiștilor.

Procesul de elaborare a Strategiei implică, din perspectivă instituțională, consolidarea cooperării dintre autoritățile publice și crearea unui cadru strategic unitar pentru dezvoltarea socio-economică a fiecărei APL din raion. În acest sens, proiectul contribuie nemijlocit la:

- crearea și menținerea unui mediu durabil;
- intensificarea colaborării dintre APL-uri, ONG-uri și sectorul privat;
- sprijinirea întreprinderilor locale în adoptarea unor practici turistice durabile;
- stimularea inițiativei private în dezvoltarea turismului activ;
- conservarea biodiversității prin diversificarea ofertei turistice și creșterea numărului de vizitatori.

În orașul Cimișlia se preconizează consolidarea bazei instituționale pentru administrarea activităților turistice la nivel raional. Această acțiune vizează soluționarea dificultăților generate de gestionarea incoerentă a elementelor de patrimoniu, a bazei materiale și a infrastructurii necesare deservirii vizitatorilor, astfel încât să fie create condiții adecvate pentru dezvoltarea turismului cultural, rural, ecologic, sportiv și de agrement.

Implementarea acestor măsuri va contribui la valorificarea potențialului turistic local, la creșterea atractivității raionului, la majorarea numărului de turiști și la intensificarea cooperării dintre actorii implicați.

Scopul central al Strategiei îl constituie identificarea și evaluarea potențialului turistic al raionului Cimișlia, definirea principalelor direcții de dezvoltare ale sectorului, stabilirea priorităților de intervenție și desemnarea entităților responsabile de implementarea acțiunilor necesare afirmării raionului ca destinație turistică competitivă.

Beneficiarii documentului strategic sunt:

- Administrația Raionului Cimișlia;
- autoritățile publice locale;
- antreprenorii din domeniul turismului și al sectorului HoReCa;
- organizațiile neguvernamentale active în domeniile turismului, patrimoniului și protecției mediului.

Scopurile și obiectivele Strategiei sunt aliniate direcțiilor strategice stabilite în documentele naționale de dezvoltare a turismului, care prevăd acțiuni prioritare pentru dezvoltarea destinațiilor turistice. Totodată, Strategia reprezintă o extensie detaliată a documentelor de

planificare strategică ale raionului Cimișlia, ale localităților componente și ale Regiunii de Dezvoltare Sud.

În procesul de elaborare a Strategiei au fost utilizate următoarele metode de cercetare: (i) chestionarea; (ii) colectarea, prelucrarea și analiza datelor statistice; (iii) agregarea informațiilor necesare pentru planificarea strategică. Etapele activităților de elaborare a Strategiei au inclus:

- *Investigația preliminară* - a constat în elaborarea, distribuirea și completarea chestionarelor privind: (i) potențialul general al raionului Cimișlia; (ii) structurile implicate în deservirea vizitatorilor; (iii) chestionare de sinteză a informațiilor pe subiecte tematice recomandate; (iv) evaluarea calității resurselor turistice. În această etapă au fost colectate și procesate datele relevante pentru realizarea analizei.
- *Elaborarea analizei de diagnostic a raionului Cimișlia* - a inclus caracterizarea detaliată a situației generale, a potențialului turistic, precum și a pieței turistice reale și potențiale a raionului Cimișlia. Evaluarea calității datelor a fost realizată prin vizite în teritoriu.
- *Elaborarea Strategiei* - în urma realizării analizei și a identificării principalelor probleme, au fost stabilite și discutate direcțiile strategice, acțiunile prioritare, costurile aferente, responsabilii și partenerii de implementare, precum și sistemul de monitorizare a Strategiei.
- *Prezentarea Strategiei* - în această etapă a fost realizată dezbaterea publică a Strategiei (decembrie 2025). Propunerile formulate în cadrul dezbaterilor au fost incluse în acțiunile prioritare ale Planului de acțiuni pentru următorii cinci ani (2026-2030).

În elaborarea Strategiei au fost utilizate următoarele surse de informații: (i) datele factologice și statistice furnizate de administrația raională și de autoritățile publice locale; (ii) cadrul normativ din domeniul turismului și al micului business; (iii) documente și note informative ale beneficiarilor (APL, ONG-uri, sectorul HoReCa); (iv) interviuri cu reprezentanți ai APL, specialiști locali, actori din sectorul HoReCa, deținători de muzee și de alte atracții turistice, precum și documente elaborate de aceștia; (v) acte administrative emise de autoritățile raionului Cimișlia; (vi) hărțile terenurilor aferente raionului Cimișlia.

Pașaportul destinației turistice raionul Cimișlia este întocmit conform metodologiei ETIS și evidențiază calitățile competitive ale destinației, precum: locația avantajoasă, valoarea patrimoniului natural și antropic, principalele atracții turistice, parametrii geografici, ecologici și climatici, accesibilitatea și conectivitatea cu piața de consum, caracteristicile prestatorilor de servicii turistice, datele privind turiștii și vizitatorii, precum și parametrii de consum ai acestora, facilitățile turistice disponibile etc.
Analiza de diagnostic a destinației evidențiază **potențialul turistic** deosebit al raionului Cimișlia, determinat de existența unor atracții diverse, inclusiv unicate:

- Valul lui Traian de Sus;
- 10 vetre medievale (Grădiște - atestat documentar din 1527), din cele 24 de comunități rurale care au reușit să conserve tradiția ospitalității locale;
- 1 mănăstire (Zloți);
- Casa „Nicolae Dabija";
- 1 vinărie cunoscută (Javgur);
- 1 rezervație peisagistică - *Rîpele de la Cimișlia* (256 ha);
- 1 rezervație naturală silvică - *OS Mihailovca, Hîrtopul Moisei* (101 ha);
- 1 monument al naturii geologic și paleontologic - *Gura Galbenii, Râpa Coțefenii* (10 ha);

- 24 de monumente de importanță națională (inclusiv 14 istorice și 10 de arhitectură);
- 13 biserici vechi (3 de lemn - Cenac, 1853; Javgur, 1883; Ialpujeni, 1896; și 10 de piatră);
- 14 muzee (Muzeul orașului Cimișlia, Muzeul din Selemet și 12 muzee locale);
- numeroase colective artistice, inclusiv formații deținând titlul de „model";
- numeroase festivaluri (Festivalul Strugurelui, Festivalul „Mioriță, laie, laie bucălaie", Festivalul „IProsop") și concursuri raionale;
- case tradiționale vechi.

În Cimișlia se evidențiază fluxuri importante de vizitatori moldoveni aflați în tranzit prin Regiunea de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova (spre Chișinău, sud-vestul Ucrainei și România). Traseul este parcurs și de un număr semnificativ de vizitatori străini, care reprezintă, estimativ, aproximativ 10% din numărul total de intrări în țară.
De asemenea, pe teritoriul raionului Cimișlia funcționează și se bucură de interes mai multe trasee destinate vizitatorilor, respectiv: (i) trasee muzeale; (ii) trasee tematice sau speciale, destinate deservirii anumitor delegații, grupuri de elevi sau studenți etc.
În mare parte, excursiile sunt ghidate (generale și tematice), în special în cadrul muzeelor, însă sunt practicate și plimbări în spații naturale. Totodată, în Cimișlia sunt organizate o serie de evenimente naționale importante, în cadrul cărora turiștii sunt invitați să achiziționeze produse locale, precum struguri, brânzeturi din produse pastorale, prosoape tradiționale și altele.

Totodată, documentul evidențiază o serie de **probleme și deficiențe în valorificarea atracțiilor turistice** ale raionului Cimișlia: (i) deși atracțiile (situri istorice antice și medievale, elemente de patrimoniu natural reprezentativ) sunt valoroase și unicat, acestea sunt puțin cunoscute publicului larg, nu sunt puse în valoare din punct de vedere interpretativ și nu sunt întreținute corespunzător; (ii) obiectivele turistice nu sunt suficient de informative și nu oferă repere pentru autoghidaj, deși ar putea fi accesibile pentru excursii tematice; (iii) multe atracții nu sunt accesibile fizic în orice anotimp (drumuri, cărări, poteci turistice), iar lipsa indicatoarelor de orientare le reduce semnificativ potențialul atractiv; (iv) există puține puncte amenajate pentru admirarea peisajului rural, iar acestea nu sunt marcate corespunzător; (v) harta actuală a raionului Cimișlia nu prezintă clar principalele atracții și nu sugerează trasee turistice recomandate.

De asemenea, sunt identificate **probleme și deficiențe legate de traseele turistice și facilitățile** destinate vizitatorilor: (i) există doar câteva excursii accesibile publicului larg, în special cele de tranzit către alte atracții din sudul țării și vinării, precum și trasee locale pentru copii și vizite la muzeele locale din raionul Cimișlia; (ii) traseele nu sunt marcate cu indicatoare informative, de orientare sau avertizare, fapt care contribuie la lipsa de orientare a excursioniștilor și la deplasări aleatorii pe teritoriul raionului Cimișlia; (iii) calitatea unor atracții incluse în traseele de vizitare este scăzută; (iv) ghidajul este asigurat de un număr redus de ghizi sau de colaboratori ai muzeelor locale, care nu dispun de o pregătire specializată în managementul vizitatorilor și excursiologie; (v) excursiile tematice suplimentare către anumite destinații din afara mănăstirilor și muzeelor locale sunt organizate sporadic și doar la solicitări insistente; (vi) lipsesc popasurile amenajate pe segmentele de trasee frecventate; (vii) numărul atracțiilor amenajate pentru vizitare pe trasee este redus, inclusiv al celor care ar putea oferi adăpost în caz de ploaie sau condiții meteorologice nefavorabile; (viii) numărul grupurilor sanitare este insuficient.

Performanțele economice ale raionului Cimișlia, în calitate de destinație turistică, depind de numărul de vizitatori, de taxele achitate în locațiile vizitate și de valoarea serviciilor de excursii prestate. Se constată că, în perimetrul celor 23 de comunități rurale ale raionului Cimișlia, există doar câteva restaurante recomandate turiștilor, câteva unități de cazare neclasificate și doar două muzee înregistrate (alte 12 muzee locale funcționează fără înregistrare), care dispun de personal capabil să ofere servicii de ospitalitate comercială la parametri satisfăcători. Repartizarea teritorială a acestor unități este însă neuniformă, atât din punct de vedere spațial, cât și al nivelului de calitate. Această situație creează premise clare pentru dezvoltarea micii hotelării în localitățile raionului, sub forma unor afaceri mici (pensiuni, vile, mici restaurante) sau medii (afaceri bazate pe comercializarea produselor și serviciilor în rețele), toate integrate în destinația turistică Cimișlia, amplasată favorabil la una dintre cele mai importante intersecții rutiere din sudul țării, pe unde tranzitează principalele artere de circulație spre sud-vestul Ucrainei și România. În prezent, insuficiența unităților de cazare și de alimentație publică din raion este compensată de oferta diversificată a orașelor învecinate (Chișinău, Comrat și Hîncești), situate la o distanță de maximum o oră de raionul Cimișlia, fapt care generează un cadru concurențial ridicat și solicitant pentru dezvoltarea destinației turistice locale.

Problemele și discrepanțele performanțelor economice ale destinației turistice raionul Cimișlia constau în: (i) lipsa unui sistem de monitorizare a numărului de vizitatori și turiști, ceea ce conduce la necunoașterea interesului consumatorilor pentru diverse tipuri de vizite (recreative, cognitive, educative etc.), slăbind astfel puterea de vânzare a ofertelor raionului Cimișlia; (ii) oferta de cazare este limitată și dezechilibrată teritorial; (iii) oferta recreativă se reduce, în mare parte, la plimbări pe trasee fără elemente de autoghidaj în jurul atracțiilor naturale și antropice sau pe poteci neamenajate și nemarcate. Parțial, aceasta este completată de oferta unor antreprenori locali, care însă nu valorifică pe deplin potențialul turistic al raionului Cimișlia; (iv) oferta cognitivă se limitează aproape exclusiv la excursii tematice organizate de ghizii de muzeu pentru elevi și studenți, la solicitarea acestora; (v) oferta educativă se reduce la câteva colecții muzeale cu grad redus de atractivitate și la excursii pe segmente restrânse, lăsând neexplorat peste 90% din teritoriu; (vi) lipsa unui sistem bine organizat pentru prestarea serviciilor de ghidaj; (vii) nivel redus de cunoaștere a artei ghidajului și a managementului vizitatorului de către personalul din structurile de ospitalitate; (viii) cunoașterea redusă a limbilor de circulație internațională, ceea ce limitează capacitatea raionului de a deservi fluxuri turistice internaționale; (ix) oferte excursioniste limitate la câteva tipuri (generale, muzeale, fenologice), pentru un număr restrâns de categorii de vizitatori (grupuri organizate de elevi, delegații, vizitatori neorganizați); (x) sistemul de motivare al personalului implicat în ghidaj este învechit, ceea ce duce la descurajarea prestării serviciilor pentru vizitatori; (xi) capacități reduse de investiții din resurse proprii ale raionului Cimișlia; (xii) capacități limitate de planificare a necesităților investiționale din diverse surse, bazate pe prognoze realiste și analize calitative; (xiii) capacități reduse de implementare a parteneriatelor cu agenții economici pentru realizarea unor planuri investiționale strategice pe teritoriul raionului; (xiiii) promovarea ofertei turistice a raionului Cimișlia se realizează fie de un personal foarte restrâns și nespecializat (ghizi, angajați ai muzeelor), fie de administrația locală prin rețele de socializare sau interviuri TV/radio.

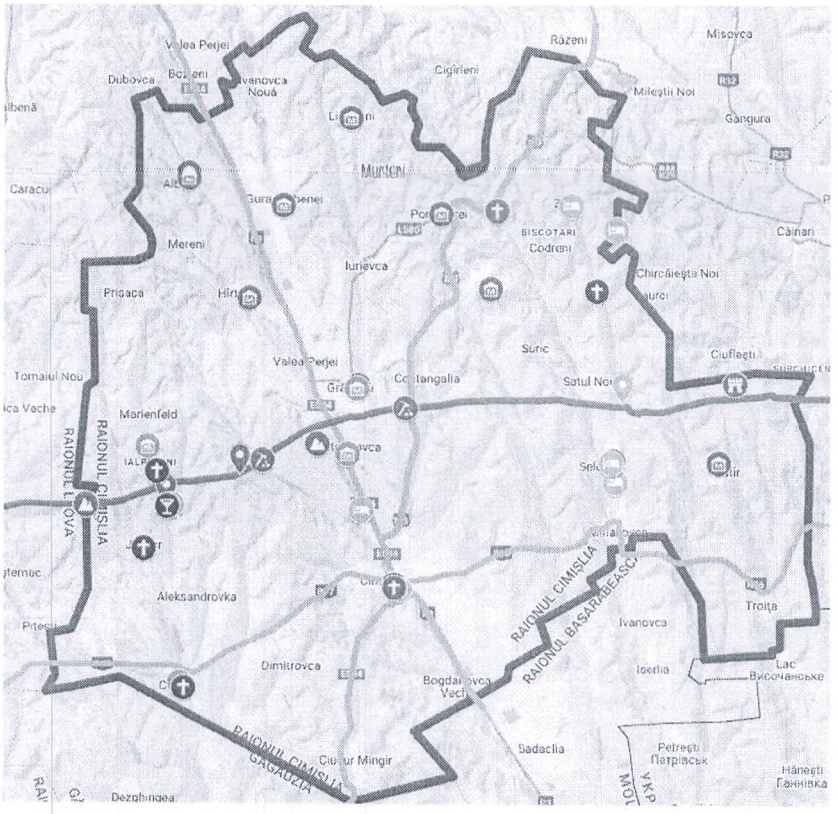
Strategia destinației turistice - Raionul Cimișlia

Viziune:
Raionul Cimișlia este o destinație turistică importantă în sudul Moldovei, cu un flux stabil de vizitatori, satisfăcuți de atracțiile locale și de diversitatea și calitatea serviciilor oferite.

Obiective strategice de dezvoltare turistică:
OS 1 - Dezvoltarea capacităților instituționale
OS 2 - Valorificarea potențialului turistic
OS 3 - Dezvoltarea capacităților umane
OS 4 - Promovarea raionului Cimișlia ca destinație turistică
OS 5 - Îmbunătățirea infrastructurii turistice

În Planul de acțiuni pe o perioadă de cinci ani au fost identificate **111 acțiuni**, grupate în funcție de direcția strategică căreia îi corespund. Fiecare acțiune are stabilită perioada de implementare, responsabilii și partenerii implicați. Majoritatea acțiunilor necesită alocare financiară. Costul total estimat al Strategiei este de aproximativ **181,5 milioane lei**. Distribuția bugetului pe obiective strategice este următoarea: OS 1 Dezvoltarea capacităților instituționale: aproximativ 0,14% din bugetul total; OS 2 Valorificarea potențialului turistic: aproximativ 0,08% ; OS 3 Dezvoltarea capacităților umane: aproximativ 0,20%; OS 4 Promovarea raionului Cimișlia ca destinație turistică: aproximativ 3,71%; OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice: aproximativ 95,87% din costuri, investițiile vizând surse publice și private atrase în baza unor planuri investiționale coerente.

Indicatorii de monitorizare sunt stabiliți pentru fiecare acțiune, cu precizarea sarcinilor majore ce trebuie realizate. De asemenea, sunt clar definite responsabilitățile și competențele structurilor implicate la toate nivelurile pentru evaluarea rezultatelor și monitorizarea activităților. Au fost identificate principalele **riscuri** interne și externe, precum și metodele de diminuare sau prevenire a efectelor acestora.

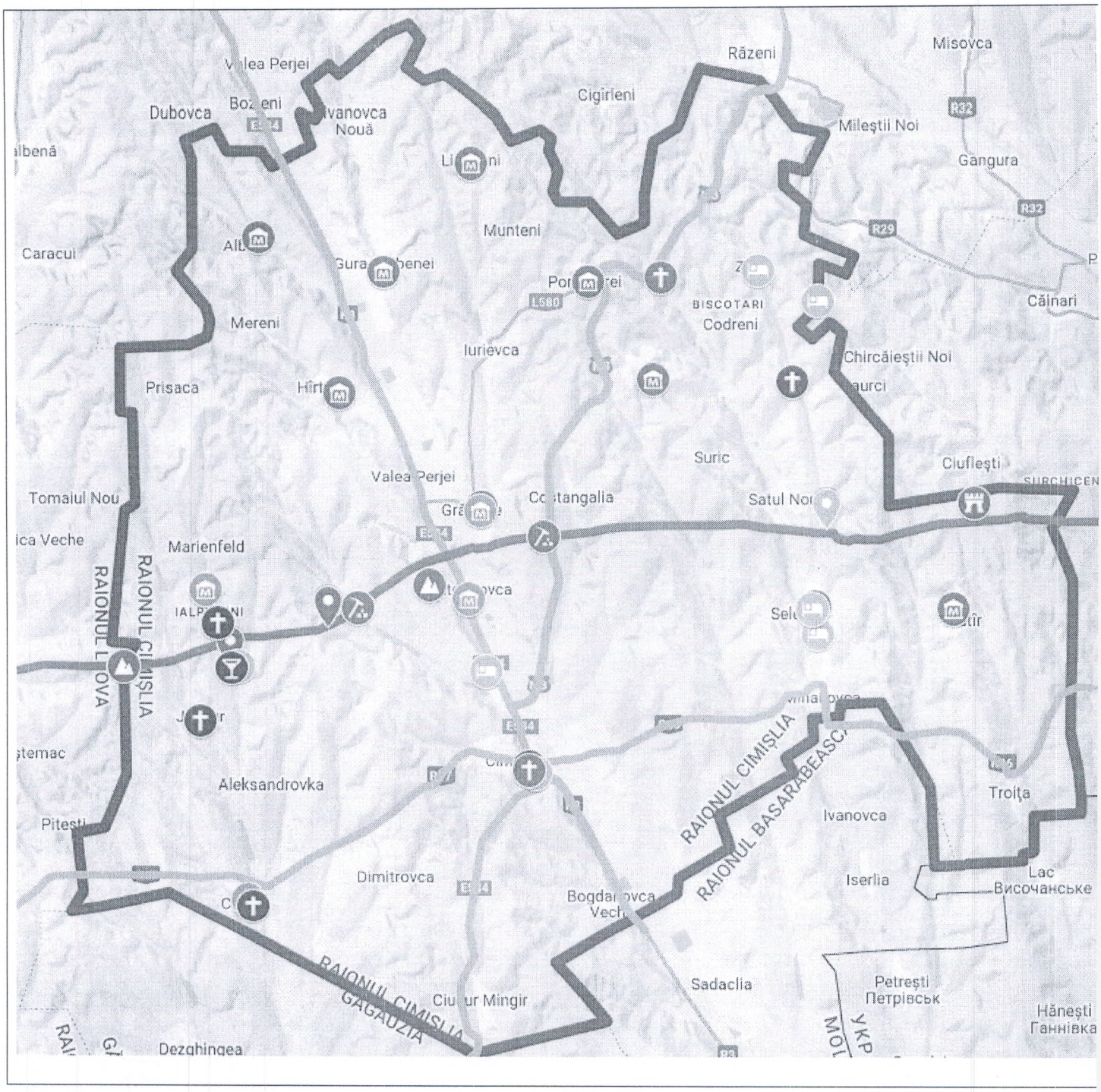

1. Pașaportul destinației turistice

DESTINATIA:	Raionul Cimișlia		
TARA:	Republica Moldova		
LOCATIA:		PREZENTARE GENERALĂ:	
Descriere	Distanta pana la capitala tarii (km)	Principalele tipuri de turism și cele mai populare activități	Cele mai importante atracții turistice
Potențialul turistic este determinat de: • Valul lui Traian de sus • 10 Vetre medievale (Grădiște 1527), din 24 de comunități rurale care au știut să conserveze tradiția ospitalității locale, • 1 mănăstire (Zloți), • Casa Nicolae Dabija, • 1 vinărie cunoscută (Javgur), • 1 rezervație peisajistică (Rîpele de la Cimișlia, 256 ha), • 1 rezervație naturală silvică (OS Mihailovca, Hîrtopul Moisei, 101 ha), • 1 monument al naturii geologic și paleontologic (Gura Galbenii, Râpa Coțefenii, 10 ha), • 24 monumente de importanță națională (inclusiv: 14 istorice, 10 de arhitectură) • 13 Biserici vechi (3 de lemn - Cenac 1853, Javgur 1883, Ialpugeni 1896; 10 de piatră) • 14 muzee (Muzeu or. Cimișlia, Muzeul Selemet, 12 muzee locale) • multe colective artistice, inclusiv dețin titlul de formație „model", • multe festivaluri (Festivalul strugurelui, Festivalul „Mioriță laie, laie bucălaie") și concursuri raionale, • Casele tradiționale vechi.	la 70 km sud de or. Chișinău	• excursii ghidate (generale și tematice) la muzee; • plimbări în spații naturale; • organizare de evenimente (Festivalul strugurelui, Festivalul „Mioriță laie, laie bucălaie") și degustații; • shopping de produse locale; Fluxuri importante de vizitatori tranzitari prin Regiunea de Sud a Moldovei (spre România, Ucraina).	• Valul lui Traian • Mănăstirea Zloți • Muzeul Cimișlia • Muzeul Selemet, • rezervația peisajistică „Rîpele de la Cimișlia (256ha) • 3 biserici din lemn (Cenac 1853, Javgur 1883, Ialpugeni 1896), • Casa memorială Nicolae Dabija, • etc.

GEOGRAFIE:			MODEL DE CLIMĂ:
Dimensiunea aproximativă a destinației (în km²) și caracteristicile fizice principale (râuri, dealuri, golfuri etc.).	Habitatele dominante	Nivelul biodiversității (gama diverselor specii de plante și animale)	Numărul mediu de ore de soare, Precipitații și temperaturi sezoniere.
Raionul Cimișlia ocupă cca. 924 km² (cca. 2,74% din suprafața RM)	Balta r. Cogâlnic, stepa, teren agricol, zone împădurite	O biodiversitate densitate medie (diferite specii de plante prezente): râu Cogâlnic, 2 rezervații medii	Clima este continental-moderată, caracter instabil. **Perioada insorită** (nr. de ore pe sezon) Total: 2215 ore Vara: 933 ore Iarna: 203 ore **Precipitații** (mm pe sezon) Vara: 178 mm Iarna: 83 mm **Temperatura** (zi și noapte pe sezon) Vara: 20,5°C Ziua: 25-27°C Noapte: 18°C Iarna: -3,45°C Ziua: -0°C Noapte: -7°C
LINII DE TRANSPORT:			
Distanța de la cel mai apropiat aeroport local și internațional (în km)	Detalii despre transportatorii aerieni	Facilitățile de transport public către destinația dvs.	Aranjamente private suplimentare pentru transportul vizitatorilor către destinație
Transport rutier: • Maxitaxi din fiecare localitate spre Cimișlia/Chișinău, • Rute de tranzit (spre Basarabeasca, Comrat, Taraclia, Vulcănești, România, Ucraina de sud-vest, etc)	<u>Linii aeriene:</u> Chișinău - 70 km,	Tren: Chișinău - Mihailovca (Cimișlia) - Basarabeasca - Sud, Auto: maxitaxi în fiecare localitate Taxi: da	• Transport arendat pentru anumite evenimente (ex: excursii locale); • Transport privat companii HORECA, vinărie, agenții de turism;
POPULATIA:			
Numărul de rezidenți permanenți	Densitatea populației	Raportul de vară / iarnă al locuitorilor cu turisti	Procentul populației ocupate la locuri de muncă legate de turism
No. de rezidenți permanenți (recensăm. 2024): 30986 mii pers., Inclusiv: 15146 bărbați, 15840 femei.	33,5 pers. per km²	necunoscut	Estimativ 30 persoane angajate permanent și cca. 50 angajați temporar, inclusiv: • Angajați structuri alimentație publică

			• Angajați sector cazare • Ghizi muzee, • Deținători atracții turistice
TURISTI:			
Numărul anual al vizitatorilor, total și defalcat pe principalele piețe	Sosiri anuale pe tipuri de transport	Media cheltuielilor turistice (pe persoană / pe zi)	Durata medie de ședere
Total vizitatori în muzee: 5-8 mii pers/an Total vizitatori interni anuali: cca. 90% Piețe de surse primare: 1. Republica Moldova cca. 90% 2. România cca. 7% 3. Restul țărilor cca. 3%	Aer: sub 1% Mare: nu Tren: sub 1% Masina privată: peste 50% Altele: transport public cca. 50%	Media consum turistic estimat: 200 lei/pers	Cca. 5-6 ore (excursii), Cca. 3 ore (degustații), Cca. 2 zile (sejur cu motivație afaceri, mini-vacanțe)
FACILITĂȚI DE TURISM:			
Numărul aproximativ de hoteluri și camere in destinație	Alte tipuri de cazare disponibile	Număr aproximativ de restaurante	Numărul aproximativ de baruri (cluburi de noapte, agrement etc.)
Cazare: 4 unități neclasificate în 3 localități (Cimișlia, Zloți, Selemet), Capacitate: 311 locuri (77 odăi mobilate pentru 1, 2, 3 persoane)	Total alte: 10 unități potențiale prestatoare de servicii de cazare	10 restaurante și unități de alimentație frecventate inclusiv de turiști, Bucătăria națională sau europeană	• unități de comercializare alimentație: în fiecare localitate, • potențiali prestatori de servicii de agrement, • festivaluri și concursuri raionale, • festivaluri naționale în raionul Cimișlia • punct de organizare agrement: locale în fiecare localitate.
INFORMAȚII SUPLIMENTARE RELEVANTE DESTINAȚIEI: harta destinației			

Răzeni
Misovca
Cigîrleni
Dubovca
Ivanovca Nouă
Mileștii Noi
R32
Gangura
Munteni
R29
Caracui
Mereni
BISCOTARI
Codreni
Căinari
Iurievca
Chircăieștii Noi
Prisaca
Suric
Ciuflești
Valea Perjei
Tomaiul Nou
Satul Nou
Marienfeld
RAIONUL CIMIȘLIA
RAIONUL BASARABEASCA
Aleksandrovka
Troița
Pitești
Ivanovca
Dimitrovca
Iserlia
Lac
Високанське
Sadaclia
Petrești
Петрівськ
Hănești
Ганнівка
RAIONUL CIMIȘLIA
GAGAUZIA
Ciuntur Mingir
Dezghingea

2. Analiza diagnostic a destinației turistice

2.1 Potențialul turistic al raionului Cimișlia

2.1.1 Descriere generală a raionului Cimișlia

Raionul Cimișlia se află la aproximativ 70 km de Chișinău, pe un teren cu relief deluros, parțial împădurit, în valea râului Cogâlnic și a afluenților săi. Situat în partea de sud a Republicii Moldova, raionul Cimișlia are o suprafață totală de 924 km^2, reprezentând aproximativ 2,74% din suprafața țării.

Raionul Cimișlia dispune de numeroase atracții naturale și mărturii ale civilizației antice (Valul lui Traian) și medievale din zona de sud. Mai multe localități sunt traversate de una dintre cele mai importante fortificații antice din Basarabia și includ una dintre cele mai interesante rezervații peisagistice din sudul Moldovei, arii naturale reprezentative pentru zonă, precum și parcuri și scuaruri urbane.

Totodată, în raion se regăsesc câteva monumente antropice de importanță națională, inclusiv fragmente vizibile ale Valului lui Traian de Sus, cu locații fortificate și, probabil, cetăți antice sau medievale timpurii, 12 vetre vechi, 13 biserici vechi, două mănăstiri și 14 muzee cu colecții de patrimoniu diverse și valoroase.
Astfel, raionul Cimișlia reprezintă o destinație turistică deschisă vizitatorilor, care abia așteaptă să fie descoperită și valorificată.

2.1.2 Atracțiile turistice ale raionului Cimișlia

2.1.2.1 Atracții turistice naturale

Raionul Cimișlia, situat în partea de sud a Republicii Moldova, dispune de câteva atracții turistice naturale de importanță națională, ocupând o suprafață totală de aproximativ 367 ha (sub 0,1% din suprafața raionului). Acestea includ:

- 1 rezervație peisajistică (Rîpele de la Cimișlia, 256 ha);
- 1 rezervație naturală silvică (OS Mihailovca, Hîrtopul Moisei, 101 ha);
- 1 monument al naturii geologic și paleontologic (Gura Galbenii, Râpa Coțefenii, 10 ha);
- arbori seculari protejați (Codreni, Ecaterinovca);
- parcuri și scuaruri locale amenajate.

Atracții turistice naturale locale evidențiate de APL

În urma aplicării unui chestionar complex, au fost identificate mai multe atracții naturale la care localnicii din fiecare sat obișnuiesc să își îndrume oaspeții pentru vizite turistice. Răspunsurile au confirmat importanța acestor arii naturale pentru vizitele turistice, evidențiind aprecierea peisajelor reprezentative ale raionului Cimișlia și potențialul lor pentru dezvoltarea turismului în această destinație.
Autoritățile publice locale (APL) din mai multe localități ale raionului au semnalat o serie de atracții naturale locale care merită promovate ca destinații pentru vizite turistice, precum:

- peisaje pe malul râului Cogâlnic;
- zone împădurite (în special în nordul raionului);
- diferite forme de relief reprezentativ, cum ar fi „Piatra Mare";
- parcuri și spații verzi amenajate;
- peisaje agricole și podgorii.

Aceste atracții locale importante, acolo unde sunt considerate prioritare, necesită amenajări specifice pentru a deveni atractive și accesibile vizitatorilor, inclusiv: organizarea accesului și a infrastructurii pentru vizitatori; instalarea de indicatoare informative și de orientare; estetizarea și amenajarea spațiului adiacent; elaborarea de note informative relevante despre obiective; dotarea cu echipamente pentru vizite de scurtă durată, cum ar fi foișoare, mese, scaune, tomberoane, locuri de parcare sau pentru campare. Implementarea acestor măsuri va fi inclusă în Planul de acțiuni al prezentei Strategii.

2.1.2.2 Atracții turistice antropice

Raionul Cimișlia este bogat în mărturii ale civilizației dintre Prut și Nistru, reprezentative pentru diferite perioade istorice.
Cel mai important monument al perioadei vechi îl constituie segmentele Valului lui Traian de Sus, relativ bine păstrate și vizibile de-a lungul axei est-vest a raionului, la aproximativ 9 km nord de orașul Cimișlia.

De asemenea, în raion se află 10 vetre medievale, satul Gradiște fiind atestat documentar încă din 1527. O altă atracție remarcabilă este mănăstirea Zloți („Sf. Gheorghe"), la care se adaugă mănăstirea „Învierea Domnului" în construcție, la Sagaidacul Nou.
O parte semnificativă a acestor monumente figurează în Registrul monumentelor ocrotite de stat, fiind înscrise peste 24 de obiective de importanță națională, inclusiv 14 istorice și 10 de arhitectură. Analiza efectuată pe teren a evidențiat discrepanțe între situația reală și înscrierile din registru.

Raionul cuprinde și 13 biserici vechi, dintre care 3 de lemn - Cenac (1853), Javgur (1883), Ialpugeni (1896) - și 10 de piatră. În satul Codreni se află Casa poetului Nicolae Dabija, care, printr-un parteneriat public-privat, poate fi transformată într-o casă memorială.
Raionul Cimișlia este de asemenea cunoscut pentru podgoriile sale și găzduiește o vinărie mare la Javgur. Casele tradiționale vechi, reprezentative pentru această zonă, se remarcă prin arhitectura specifică și modul de organizare a curților țărănești.

Alte atracții locale, identificate de autoritățile publice locale, antreprenori și custozi de muzee, au potențial turistic semnificativ. Acestea necesită amenajări specifice pentru valorificarea turistică, inclusiv estetizarea și amenajarea zonei adiacente pentru protecție; organizarea unui acces mai bun pentru vizitatori; instalarea de indicatoare și marcaje informative; elaborarea de note informative relevante; dotarea cu echipamente pentru vizite de scurtă durată, cum ar fi mese, scaune și tomberoane. Implementarea acestor măsuri va fi inclusă în Planul de acțiuni al prezentului document.

Trebuie să remarcăm că numărul mare de **posibile atracții sunt listate de APL** ca având un potențial de formare a imaginii turistice a fiecărei localități, iar acestea trebuiesc studiate, amenajate corespunzător și promovate pe traseele turistice locale, raionale și naționale. Mai jos sunt prezentate listele principalelor atracții din fiecare localitate în ordine alfabetică.
Trebuie subliniat faptul că numeroase **posibile atracții identificate de autoritățile publice locale** au potențialul de a contribui la formarea imaginii turistice a fiecărei localități. Acestea trebuie cercetate, amenajate corespunzător și integrate în traseele turistice locale, raionale și naționale. Mai jos sunt prezentate listele principalelor atracții din fiecare localitate, în ordine alfabetică.

Tabel 1. Distribuția atracțiilor turistice menționate de APL I

Localitate	Atracții turistice naturale	Atracții turistice antropice
or. Cimișlia	• RP Râpele de la Cimișlia (256 ha), • Râpele Cimișliei, satul Japari, • R. Cogîlnic, • Scuarul Recunoștinței situat în centrul orașului, un spațiu de recreere realizat în cadrul Programului Național „Satul European", • Scuarul Copilăriei situat în centrul orașului este un spațiu verde amenajat pentru distracție, relaxare și activități interactive, în special pentru cei mici Monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, • Sculptura „Sabia lui Ștefan cel Mare", • Bustul lui Mihai Eminescu, • Complex Memorial de Cruci, • Complexul memorial „Maica îndurerată", • Monumente în memoria erroilor în diverse războaie	• Biserica „Adormirea Maicii Domnului", 1865, Construită în 1865 și activă neîntrerupt. Adăpostește numeroase odoare de valoare, inclusiv icoane și lucrări semnate de pictorul Victor Maleavin. În curtea bisericii se află morminte vechi cu valoare istorică. • Cimitirul evreiesc din Cimișlia, • Fosta clădire a Sinagogii (actuala Școala Sportivă), lăcaș sfânt pentru evreii care au trăit multă vreme în oraș, • Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă, Amenajat în clădirea primei școli de limbă rusă din 1844, muzeul găzduiește colecții impresionante de artă contemporană, etnografie și arheologie, inclusiv piese din culturile Cucuteni-Trypillia, Sântana de Mureș-Cerneahov etc.
com. Albina (s. Albina, Fetița, Mereni)	• Fântâna partizanilor, • Iaz din s. Albina, • Râulețul Albinuța • Zona de lângă iaz, • Zona lângă stupina satului, • Arealul numit Elveția Mică	• Biserica „Acop. Maicii Domnului" s. Albina, • Monument Al. Suhin, al 2-lea Război mondial și alte 5 monumente în apropiere, • O bătălie din operațiunea Iași-Chișinău din 1944, • Casa din 1912, • Muzeul satului Albina (nu mai funcționează, exponatele în mare parte sunt păstrate)
s. Batîr	• Râul Saca, • Zona de agrement „La Izvor", • Fântâna din mijlocul drumului, • Fântâna de pe dealul „Țuștu" în formă de ulcior, • Cea mai veche mahala „Frumușica", • Sătucul dărâmat la „Turcu", • Parcul din centrul satului, • Poienița „La steluța"	• Valul lui Traian de sus, • cetățuie (toponim local în preajma Valului lui Traian), • Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, anul 1914; • Altarul vechi a bisericii Sf. Dumitru, • Muzeu local în incinta Casei de Cultură, • confecționarea măturilor și a coșurilor din lozie - Borodin Ion
s. Cenac	• Valea Leovei, • Valea Aramei, • Dealul Țurcanului, • Ciocan • Râul Ialpug	• **Biserica din lemn „Sfântul Ierarh Nicolae", 1853** • Muzeu in Casa de Cultura, • confecționare de măști, Vasile Popovschi
s. Ciucur-Mingir		• Biserica „Sf. Arhanghel Mihail și Gavriil", 1814/1890
com. Codreni (Codreni, Zloți, loc. st. c. f.).	• „La stejarul de la Curte", • Iazul boierului, • Cascada iazurilor, • Fântâna babei Ioana s. Codreni	• Mănăstirea „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" din satul Zloți, fondată în anul 1941

	• Pădurea de lângă Zloți, • Trei iazuri de la Curte, • Parcul de odihnă satul Codreni	• Sfânta Răstignire adusă pe meleagurile lui Mateevici, la 15.01.1992, amplasată lângă casa părintească lui N. Dabija, • Calea ferată din s. Zloți, • Casa memorială „Nicolae Dabija" (în viitor), • Broderii, împletit
com. Ecaterinovca (Ecaterinovca, Coștangalia)	• Stejarul și legenda din Coștangalia	• Valul lui Traian de sus • Monument mormânt comun ostașilor căzuți aici în 1944 și în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945, în s. Coștangalia în cimitir Muzeul de istorie al germanilor basarabeni „Jekaterinowka" care reflectă perioada 1917-1940, • Coștangalia - Geană Ion, lemnărit, • Golban Lidia, Armanu Tatiana, Ulinovschi Sv. - broderie, • Nicolae Gavrilov - arta vinului
com. Gradiște	• Râul Cogîlnic • Izvorul Făgădăului (vatra veche cu primele case, cca. 500 ani de la intemeiere), • Morile de vânt din lunca râului Cogâlnic	• Valul lui Traian, • Biserica „Sf. Gheorghe" (1819), construcție începută după anul 1945, dar a existat o bisericuță de lemn, apoi reconstruită în anul 1989, • Sunt case vechi ornamentate cu frontoane din lemn prelucrat, anul construcției și familia gospodarului, • În sat a rămas locul unde pe vremuri se făcea la Sărbători -Jocul Mare, unde se adunau tot satul • 2 muzee locale se găsesc în gimnaziu și în Căminul Cultural, • Croșetatul, confecționarea coșurilor din lozie, mături din mălai
s. Gura Galbenei	• Monument natural geo-paleontologic „Râpa Coțefenii" (10 ha), • Râul Cogîlnic, afluent râul Gălbinița, • „Piatra cea mare" în Valea Lată	• în cimitirul din vale sunt cruci din piatră cioplită din secolul XVIII, • Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe", construcția 1813-1821, monument ocrotit de stat sec. XIX-lea, • memorialul „Adormirea Maicii Domnului", • Biserica „Sf. Trei Ierarhi", 1885 • Mozaic pe fațada Casei de Cultură, • Muzeu local în incinta Liceului „Hyperion" • Dron Nicolae, lutier
com. Hîrtop (Hîrtop, Ialpug, Prisaca)	• Râul Ialpug cu 7 bazine acvatice cu o suprafață totală de 19 ha; • 5 fântâni arteziene și cel puțin 125 fântâni de mină, • Iazul lui Pancrat, • Iaz la I. Negru, • Hârtoapele din Gheorghieș,	• Biserica „Sf. Arhanghel Mihail și Gavriil", 1913, • Un muzeu improvizat în Casa de Cultură

	• Pădurea de pini	
com. Ialpujeni (Ialpujeni, Marienfeld)		• Valul lui Traian • Biserica „Sf. Nicolae" (lemn, acoperită cu tablă), 1896 (locul primei biserici din lemn, ridicată 1805), • Biserica veche germană evanghelică-luterană în s. Marienfeld, • Satul Marienfeld, întemeiat de germani (păstrate beciuri, fîntîni, case construite), • Muzeu local de istorie la școala primară viitor muzeu al germanilor basarabeni, amplasat într-o casă tradițională
s. Ivanovca Nouă		
com. Javgur (Javgur, Artimonovca, Maximeni)	• Râul Ialpug, • iazuri de pescuit din satele Javgur și Artimonovca • Fântâna forată în 1930	• Valul lui Traian de Sus, • Biserica de lemn „Sf. Iachim și Anna" 1813/1883
com. Lipoveni (Lipoveni, Munteni, Schinoșica)	• Zona de odihnă din pădure „La izvoare"	• Sit arheologic unde au fost descoperite obiecte care au peste 10000 ani (zonă protejată de Ministerul Culturii), • Biserica „Sfânta Preacuvioasa Parascheva", construită în 1928-1940, finisată și începutul activității în 1988, • Fabrica de ciocolate, • Monumentul „Parașutiștilor", • Muzeul local din incinta liceului-internat cu profil sportiv
s. Mihailovca	• Rezervație Naturală silvică „Hârtopul Moisei" (101 ha) • Lunca râului Cogîlnic	• Biserica „Sf. Arhanghel Mihail și Gavriil", sec. XIX • Biserică nouă „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"
com. Porumbrei (Porumbrei, Sagaidacul Nou)	• Pădure	• Biserica „Sfântul Gheorghe" deschisă în anul 1993, • Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului" (Sagaidacul Nou), • Muzeu local (a fost în scoală, dar este închis)
s. Sagaidac		• Biserica „Sf. Nicolae" 1859 a fost construită în 1859 de boierul Zilotei în formă de corabie, • Muzeu local în Gimnaziul/sau fosta grădiniță din localitate

s. Satul Nou	• Râul „Schinoasa” • Pădure locală (gestionată APL)	• Valul lui Traian de sus • Sit arheologic la traseul G122 • Mănăstirea Zloți „Sfântul Gheorghe” • Biserica „Sf. Dumitru”, 1869 • „Sfântul Ierarh Nicolae”
s. Selemet	• Râul Schinoasa • Izvorul din Baraghin • Fântâni de mină inclusiv cu peste 200 ani, • Mahalale Cepărie, Recea, Brazdă, Borșeni, • Pădurea Babei	• Valul lui Traian de sus, • Biserica „Sf.Dumitru”, 1872, ridicată ca biserică din lemn în 1812 și din 1817 se oficiau slujbe cu preot, un diacon și palamari • Beciul Popii, • Fântâna lui moș Gheorghe, • Fântâna de 200 de ani, • Fântâna babei Ileana, • Peste 400 de denumiri vechi de străzi, fântâni, locuri, • Bustul lui Burebista, unicul bust din Republica Moldova, • Centrul Cultural Multifuncțional „Burebista”, • Monumentul celor căzuți în al I război mondial din ograda bisericii, • Monumentul celor căzuți în al II război mondial din scuarul școlii, • Cimitirul vechi, • Case/gospodării tradiționale vechi, • Piața agroalimentară cu o istorie de peste 100 ani, • Magazinul apicol și produse apicole, • Muzeul s.Selemet fondat în 1991 cu peste 9000 piese muzeale
s. Suric		• Biserica „Sf. Gheorghe Biruitorul”, 1998
s. Topala		• Biserica „Sf. Cuv. Parascheva”
s. Troițcoe		
s. Valea Perjei	• Eco parc de lângă casa de cultură, parc pentru copii amplasat la intrarea din sat	

Probleme și discrepanțe privind atracțiile turistice din raionul Cimișlia:

- Multe locații și atracții naturale sunt neexpresive și puțin cunoscute publicului;
- Unele atracții deosebite ale zonei nu beneficiază de niciun statut de protecție și sunt vulnerabile la exploatare economică necontrolată;
- Lipsesc marcajele și semnalizarea ariilor naturale;
- Pădurile din raion sunt puternic fragmentate și se află sub risc de degradare;
- Există defrișări masive în păduri;
- Puține peisaje naturale locale sunt valorificate turistic;
- Multe atracții locale sunt necunoscute, neamenajate și nepromovate;
- Veterele medievale sunt neîntreținute;
- Istoria localităților este insuficient valorificată;
- Valul lui Traian, cetățile și siturile arheologice sunt necunoscute și nevalorificate;

- O vinărie importantă nu este amenajată pentru vizite turistice, inclusiv internaționale;
- Există dezinteres al unor APL în valorificarea turistică a localităților;
- Ospitalitatea locală este exprimată neclar și neunitar;
- Muzee neînregistrate, cu oferte limitate, funcționează în clădiri improprii;
- Multe APL nu dispun de muzee locale, iar patrimoniul muzeificabil este risipit irecuperabil;
- Evenimentele culturale și turistice au o acoperire limitată, preponderent locală.

Totodată, în urma consultărilor cu autoritățile publice locale din raionul Cimișlia, au fost identificate importante **mărturii ale culturii locale imateriale**, printre care:

- legendele satelor;
- istoria locală a comunităților;
- tradițiile populare locale;
- ansambluri folclorice;
- meșteri populari locali.

Aceste elemente necesită o valorificare specifică pentru a fi atractive turiștilor, prin acțiuni precum sprijinirea colectivelor artistice care promovează cultura și tradițiile locale (procurarea costumelor și atributelor tradiționale, echipamente necesare etc.); promovarea tradițiilor populare la diverse evenimente culturale și turistice; îmbunătățirea activității căminelor culturale și a altor spații comunitare pentru evenimente. Implementarea acestor măsuri va fi inclusă în Planul de acțiuni al prezentului document.

2.1.2.3 Muzeele raionului Cimișlia

Muzeele din destinațiile turistice din Republica Moldova, și în special cele din raionul Cimișlia, generează și păstrează un număr important de obiecte ale moștenirii locale autentice, istorii și povești ale oamenilor din diferite perioade istorice, precum și informații despre activități strâns legate de identitatea locurilor. Aceste colecții sunt astăzi căutate și vizitate de turiști, oferind o valoare adăugată experienței turistice.

Această preocupare este considerată importantă de către mai multe autorități publice locale și persoane dedicate din comunitățile raionului Cimișlia. Potențialul moștenit plasează destinația, aflată la intersecția unor drumuri comerciale vechi, într-o zonă atractivă pentru viitoarele trasee turistice regionale.

În general, problema muzeificării patrimoniului local devine tot mai relevantă pentru prezentarea valorilor comunităților turiștilor și vizitatorilor. Observăm dorința multor persoane active din localitățile raionului Cimișlia de a conserva, prin intermediul muzeelor locale, obiecte de cultură materială și elemente ale patrimoniului imaterial din locul natal. Intervievații subliniază importanța muzeului local pentru păstrarea și promovarea valorilor comunității, dar și pentru consolidarea identității în dezvoltare a destinației turistice Cimișlia.

Analizând informațiile acumulate, observăm două realități paralele: potrivit Registrului muzeelor Republicii Moldova, în raion funcționează doar două muzee oficiale, însă, în realitate, valoarea și complexitatea colecțiilor muzeale sunt mult mai diverse, existând alte 12 muzee locale neînregistrate.

Tabel 2. Număr de muzee în Registrul muzeelor din Republica Moldova

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%, 2024/19
Total RM	127	130	131	132	132	132	*103,94%*
Sud	25	28	28	28	28	28	*112,00%*
rn.Cimislia	2	2	2	2	2	2	*100,00%*
% din RM	*1,57%*	*1,54%*	*1,53%*	*1,52%*	*1,52%*	*1,52%*	

% din RSud	*8,00%*	*7,14%*	*7,14%*	*7,14%*	*7,14%*	*7,14%*

Sursa: elaborat de autori în baza datelor de pe www.statistica.md

Conform Registrului muzeelor din Republica Moldova oficial în raionul Cimișlia funcționează doar 2 muzee (Cimișlia, Selemet). Acestea reprezintă 1,52% din numărul total de muzee din țară și puțin peste 7% din totalul muzeelor din Regiunea de Dezvoltare Sud.

Tabel 3. Reprezentarea muzeelor din raionul Cimișlia în Registrul muzeelor RM

#	Denumirea muzeului	Subordonare	Adresa	Anul fondării, nr., data ordinului, deciziei, hotărîrii privind crearea muzeului	Nr., data ordinului şi nr. de înregistrare a muzeului la Ministerul Culturi	Numele, prenumele directorului muzeului	Nr. Exponat
24	Muzeul satului Selemet, Cimişlia	Primăria s. Selemet	s. Selemet, raionul Cimişlia	An. 1991, hotărîrea cîrmuirii colhozului "Lenin" nr. 13 din 06.03.1991.	Ord. Ministerului Culturii nr.179 din 19.05.2004	TELEVCA Elena	6950
112	Muzeul de Istorie, Etnografie şi Artă, Cimişlia	Secţia cultură, Cimişlia	Or. Cimişlia, str. Livezilor 13	Decizia Consiliului Raional Cimişlia nr. 10/04 din 27.12.2013	Ord. Ministrului Culturii nr. 138 din 23.06.2014	Bulat Alexandru	4981

Analizând comparativ datele din rapoartele oficiale, constatăm că fondul de exponate al muzeelor din raionul Cimișlia reprezintă aproximativ 1% din fondurile muzeale la nivel național și circa 11,4% din fondul muzeelor din Regiunea de Dezvoltare Sud. Aceasta evidențiază o concentrare semnificativă a valorilor patrimoniului în această destinație, care prezintă un mare potențial de consolidare și dezvoltare. De asemenea, fondul muzeal al raionului Cimișlia a înregistrat o creștere de peste 21,5% în ultimii șase ani, dublu față de media națională și de trei ori mai mare decât performanța medie a muzeelor din regiunea de sud.

Tabel 4. Fondul exponatelor muzeale din colecțiile muzeelor din Registrul muzeelor, numarul pieselor de muzeu din fondurile de baza, unități

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%, 2024/19
Total RM	1500695	1527308	1531517	1640710	1659403	1673552	*111,52%*
Sud	138811	141038	145148	150559	148294	149709	*107,85%*
rn.Cimislia	14023	15353	15903	16401	17441	17042	*121,53%*
% din RM	*0,93%*	*1,01%*	*1,04%*	*1,00%*	*1,05%*	*1,02%*	
% din RSud	*10,10%*	*10,89%*	*10,96%*	*10,89%*	*11,76%*	*11,38%*	

Sursa: elaborat de autori în baza datelor de pe www.statistica.md

Conform rapoartelor din ultimii ani, numărul de vizitatori ai celor două muzee din raionul Cimișlia a înregistrat o creștere semnificativă, majorându-se cu 62,8% în ultimii șase ani, depășind cu mult ritmul de creștere la nivel național și regional. Această evoluție urmează o perioadă de scădere cauzată de pandemia COVID-19, care a redus numărul vizitatorilor de trei

ori față de anul precedent, dar care s-a restabilit rapid, depășind nivelul inițial în următorii doi ani. În prezent, numărul de vizitatori în muzeele raionului Cimișlia reprezintă aproximativ 1% din totalul vizitatorilor la nivel național și puțin peste 18% din vizitatorii muzeelor din Regiunea de Dezvoltare Sud.

Tabel 5. Vizitele la muzee, persoane

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%, 2024/19
Total RM	794104	300695	541168	707673	719432	827247	*104,17%*
Sud	43978	23040	29930	41379	44440	44143	*100,38%*
rn.Cimislia	4912	1223	3071	6214	8088	7996	*162,79%*
% din RM	*0,62%*	*0,41%*	*0,57%*	*0,88%*	*1,12%*	*0,97%*	
% din RSud	*11,17%*	*5,31%*	*10,26%*	*15,02%*	*18,20%*	*18,11%*	

Sursa: elaborat de autori în baza datelor de pe www.statistica.md

Numărul angajaților celor două muzee din raionul Cimișlia reprezintă 1,03% din totalul personalului muzeal la nivel național și aproximativ 14% la nivelul Regiunii de Dezvoltare Sud. Acești angajați sunt principalii ghizi pregătiți pentru comunicarea profesională cu piața turistică națională și regională, însă excursiile extra-muzeale prin alte localități ale raionului sunt oferite rar și doar la solicitare prealabilă. Totodată, se evidențiază necesitatea instruirii profesionale suplimentare, atât pentru deservirea eficientă a pieței turistice specifice, cât și pentru ghidajul pe traseele turistice regionale și naționale.

Tabel 6. Angajații în domeniul muzeal, persoane

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%, 2024/19
Total RM	810	814	844	839	856	875	*108,02%*
Sud	62	68	70	71	66	65	*104,84%*
rn.Cimislia	8	8	7	9	9	9	*112,50%*
% din RM	*0,99%*	*0,98%*	*0,83%*	*1,07%*	*1,05%*	*1,03%*	
% din RSud	*12,90%*	*11,76%*	*10,00%*	*12,68%*	*13,64%*	*13,85%*	

Sursa: elaborat de autori în baza datelor de pe www.statistica.md

Analiza aprofundată a performanțelor sectorului muzeal și, implicit, a deservirii vizitatorilor în muzeele raionului Cimișlia evidențiază că acestea atrag un număr de vizitatori de aproximativ 2,5 ori mai mare decât media regională. De asemenea, muzeele pun la dispoziția oaspeților colecții mai numeroase și atractive, cu un număr mediu de aproximativ 8.521 de piese per muzeu. Totodată, aceste muzee angajează aproape dublu personal față de media regională, care deservește însă cu o treime mai mulți vizitatori, apropiindu-se astfel de performanțele mediei naționale în domeniul muzeal.

Tabel 7. Performanțe muzee, 2024

	nr. Piese/muzeu	nr. angajați/muzeu	nr. vizite/muzeu	nr.vizitatori/angajat
Total RM	*12678,42*	*6,63*	*6267,02*	*945,43*
Sud	*5346,75*	*2,32*	*1576,54*	*679,12*
rn.Cimislia	*8521,00*	*4,50*	*3998,00*	*888,44*
% din RM	*67,21%*	*67,89%*	*63,79%*	*93,97%*
% din RSud	*159,37%*	*193,85%*	*253,59%*	*130,82%*

Sursa: elaborat de autori în baza datelor de pe www.statistica.md

În realitate, în urma colectării și analizei informațiilor din chestionarele completate de autoritățile publice locale și din discuțiile tematice desfășurate în localitățile raionului Cimișlia, se observă că procesul de creare a muzeelor a cunoscut o amploare semnificativă în ultimii 30 de ani. Astfel, muzeele funcționează în aproximativ jumătate dintre comunele raionului, atingând un total de 14 unități, dintre care 12 sunt muzee locale neînregistrate oficial.

Rezultatele evaluării în teren a muzeelor din raionul Cimișlia:

- Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă, or. Cimișlia.
- Muzeul satului Selemet.
- Muzee locale în Albina, Batâr, Cenac, Ecaterinovca, Gradiște, Gura Galbenei, Hârtop, Ialpujeni, Lipoveni, Porumbrei, Sagaidac (neînregistrate corespunzător).
- Intenții de inițiere muzee locale în mai multe sate din raion.

În localitățile raionului sunt funcționale suplimentar cel puțin 12 muzee locale, majoritatea fiind în subordonarea primăriilor și consiliilor locale, câteva fiind private, iar altele pot fi înființate în viitorul apropiat în cadrul gimnaziilor sau școlilor. Conform informațiilor furnizate de mai multe primării, sunt în curs de selectare noi locații pentru exponatele păstrate în instituțiile de învățământ, o parte dintre acestea fiind incluse în Planul de acțiuni pentru implementarea prezentei Strategii. Muzeele funcționale, în diferite proporții, sunt axate pe tematici dedicate istoriei și arheologiei locului, etnografiei și memoriei comunitare a localităților. Personalul acestor muzee, dedicat promovării patrimoniului local, și-a exprimat disponibilitatea de a extinde serviciile oferite în sălile muzeale, realizând excursii și în afara muzeelor, în cadrul localităților sau în împrejurimi, inclusiv în localitățile vecine. Majoritatea custozilor, muzeografilor și ghizilor din aceste muzee organizează, de regulă, scurte excursii prin localități, vizitând bisericile satului, edificiile din vatra localității, gospodăriile tradiționale și podgoriile locale. Pentru a asigura o deservire de calitate a turiștilor și a vizitatorilor pe traseele locale, este necesară organizarea unor cursuri de instruire tematică și profesională pentru personalul muzeal, orientate către turismul rural și experiențial.

Constatăm următoarele <u>probleme și discrepanțe</u> legate de circuitele muzeale și excursiile din raionul Cimișlia:

- Excursiile extramuzeale se organizează rar, doar la solicitare prealabilă sau cu ocazia evenimentelor speciale;
- Ghizii locali nu sunt suficient instruiți pentru piața turistică;
- Excursii complexe nu sunt oferite din lipsa ghizilor special pregătiți;
- Insuficiența ghidurilor și hărților turistice locale;
- Concurența muzeelor vecine cu ghizi instruiți (Hâncești, Comrat, Bețalma, Taraclia, Cahul);
- Lipsa unor excursii reprezentative, care să constituie „cartea de vizită" a raionului Cimișlia;
- Circuite ghidate în vinării realizate în alte destinații concurente, cu degustări în spații special amenajate;
- Trasee turistice nefuncționale la nivel național, cu mici excepții (tranzit prin raion);
- Traseele agențiilor de turism se limitează, de regulă, la atracțiile din vecinătate (Hîncești, UTAG), fără includerea obiectivelor din raionul Cimișlia;
- Traseele vinicole promovate online spre sud (Comrat) nu includ raionul Cimișlia;
- Traseele tematice, transfrontaliere și ecoturistice nu sunt promovate activ;
- Serviciile de agrement turistic sunt slab promovate.

2.2 Performanțele economice ale destinației

2.2.1 Infrastructura generală de acces și deservire în destinație

Raionul Cimișlia beneficiază de o **accesibilitate rutieră regională** foarte bună. Orașul Cimișlia este situat la o **intersecție strategică a magistralelor** care leagă Chișinăul de sudul țării și de România, precum și a căilor de comunicație dinspre Nistru spre Prut. Accesul în raion se poate realiza cu transport public auto sau cu mijloace proprii prin următoarele rute:

- din Chișinău pe drumul R3 (Chișinău-Hâncești-Cimișlia-Basarabeasca-Ucraina),
- din Chișinău pe drumul M3 (Chișinău-Cimișlia-Comrat),
- din Chișinău pe drumul E584 (Chișinău-Cimișlia-Vulcănești),
- din Leova pe drumul R47 (Leova-Iargara-Cimișlia),
- din Tiraspol pe drumul R26 (Ucraina-Tiraspol-Bender-Căușeni-Cimișlia).

Astfel, orașul Cimișlia este bine conectat cu capitala, celelalte raioane, punctele vamale din centrul și sudul țării (cu România și Ucraina) și principalii poli generatori de vizitatori și turiști. Structura drumurilor convergente către Cimișlia determină modul de distribuție a călătorilor în raion și în Regiunea de Dezvoltare Sud, influențând totodată organizarea traseelor turistice, inclusiv a celor tranzitare.

Toate drumurile naționale traversează întreg teritoriul raionului pe segmente recent renovate, intersectându-se în orașul Cimișlia, care este și reședința Regiunii de Dezvoltare Sud. Drumurile locale asigură conexiunea între localități și permit accesul pe tot parcursul anului. Transportul public, deși relativ dezvoltat, face legătura cu majoritatea localităților raionului, facilitând accesul vizitatorilor și turiștilor.

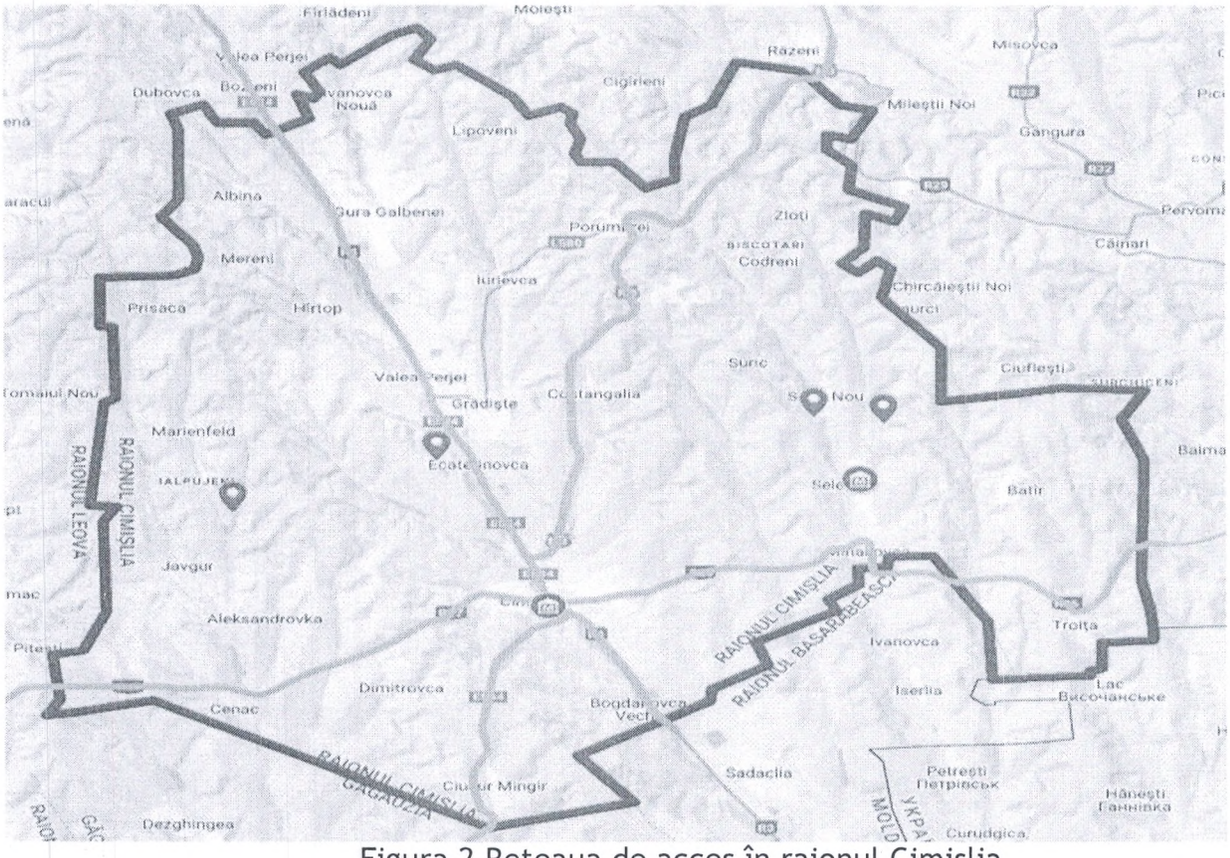

Figura 2 Rețeaua de acces în raionul Cimișlia

Filiala *Gara Auto Cimișlia* asigură conexiunea centrului raional cu toate localitățile din raion. În fiecare zi sunt operate și rute care leagă orașul Cimișlia de Chișinău, Basarabeasca, Căușeni, Comrat, Hâncești, Leova, Taraclia, Tiraspol, Vulcănești, Iargara și alte localități. Pentru turiști, cele mai convenabile opțiuni de transport sunt serviciile de taxi și maxi-taxi din Chișinău și principalele orașe vecine (Basarabeasca, Comrat, Taraclia, Vulcănești), care permit deplasări rapide și frecvente către orașele din sudul țării.
Prin raionul Cimișlia trece **o linie ferată** pe o distanță scurtă, dotată cu câteva stații de tren importante. De asemenea, raionul se află la aproximativ 50 km de Aeroportul Internațional Chișinău „Eugen Doga", conectat printr-un drum național de mare viteză, care facilitează deplasarea rapidă cu transport privat sau public în orice perioadă a anului.
Alte elemente de infrastructură de comunicații la care populația/oaspeții raionului sunt conectați sunt:

- rețelele de telefonie mobilă (100% acoperire),
- rețelele de telefonie fixă,
- rețeaua de televiziune prin cablu și rețeaua internet.

2.2.2 Facilitățile și dotările turistice existente în destinație

Chiar dacă destinația Cimișlia este tranzitată de un număr mare de vizitatori, majoritatea acestora trec prin raion fără a solicita servicii sau produse specifice ospitalității comerciale (turism, HORECA, agrement). Aceasta se explică prin vizibilitatea redusă a ofertelor turistice locale sau prin lipsa informațiilor despre acestea. Totodată, capitala Regiunii de Dezvoltare Sud, orașul Cimișlia, și localitățile vecine pot oferi turiștilor anumite facilități, pe care aceștia le caută de regulă în alte destinații apropiate, precum Hâncești, Comrat sau Taraclia. În prezent, în raionul Cimișlia funcționează patru structuri de cazare în trei localități (orașul Cimișlia, satele Zloți și Selemet), unde turiștii pot găsi camere mobilate pentru 1, 2, 3 sau mai multe persoane.

Tabel 8. Numarul de camere raportate anual de structurile turistice din raionul Cimișlia

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%, 2024/19
Total RM	8013	8119	8010	8333	8707	8649	*107,94%*
RD Sud	669	681	672	716	734	760	*113,60%*
rn. Cimislia	49	51	54	64	72	77	*157,14%*
% din RM	*0,61%*	*0,63%*	*0,67%*	*0,77%*	*0,83%*	*0,89%*	
% din Rsud	*7,32%*	*7,49%*	*8,04%*	*8,94%*	*9,81%*	*10,13%*	

În rapoartele statistice sunt reflectate 77 de odăi oferite spre cazarea turiștilor. Acestea sunt în creștere susținută (cu cca. 60%) în ultimii 6 ani și reprezintă 0,8% din numărul odăilor din țară și peste 10% din RD Sud.

Tabel 9 Numarul de locuri-pat raportate anual de structurile turistice din raionul Cimișlia

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%, 2024/19
Total RM	24530	24666	23881	24709	25386	25418	*103,62%*
RD Sud	2152	2177	2159	2369	2406	2462	*114,41%*
rn. Cimislia	251	255	261	281	297	311	*123,90%*
% din RM	*1,02%*	*1,03%*	*1,09%*	*1,14%*	*1,17%*	*1,22%*	
% din R Sud	*11,66%*	*11,71%*	*12,09%*	*11,86%*	*12,34%*	*12,63%*	

În Cimișlia există un număr de 311 locuri de cazare, în creștere cu aproximativ 24% în ultimii șase ani. Cu toate acestea, acest nivel rămâne mult sub necesarul pentru a satisface cererea turiștilor care vizitează sau tranzitează raionul, ceea ce evidențiază capacitatea redusă de a reține călătorii în destinația turistică Cimișlia. De asemenea, serviciile de cazare sunt promovate insuficient, în ciuda amplasării avantajate la cea mai importantă intersecție de drumuri naționale din sudul țării, iar percepția unui nivel inferior de confort în unitățile HORECA locale (în medie 4,04 locuri per cameră) descurajează turiștii. Asocierea exclusivă cu unitățile de cazare din perioada sovietică (hotel orășenesc, tabere estivale pentru copii) diminuează avantajele actuale ale infrastructurii turistice moderne, aflată la distanțe scurte de capitală, aeroport și majoritatea localităților din sudul țării. Această percepție trebuie corectată prin informarea publicului despre avantajele și nivelul de confort diversificat al cazărilor din Cimișlia, inclusiv pensiuni, locații pentru vacanțe scurte, ospitalitate tradițională și specificul culinar local.

Tabel 10. Performanțele sectorului de cazare în destinația Cimișlia

	%, evoluție camere, 2024/2019	%, evoluție locuri, 2024/2019	nr loc/cameră, 2024
Total RM	*107,94%*	*103,62%*	*2,94*
RD Sud	*113,60%*	*114,41%*	*3,24*
rn. Cimislia	*157,14%*	*123,90%*	*4,04*
% din RM	*1,46*	*1,20*	
% din R Sud	*1,38*	*1,08*	

Performanțele sectorului turistic pot fi analizate, în linii mari, pe baza rapoartelor agenților economici din sectorul HORECA care activează în raionul Cimișlia. Evoluția indicatorilor sectorului de cazare arată rezultate mai bune comparativ cu unele medii naționale, în special în ceea ce privește capacitățile de cazare. Astfel, numărul de camere a crescut cu aproximativ 60% în ultimii șase ani, iar numărul de locuri disponibile a crescut cu circa 24%. Totuși, densitatea medie de 4 locuri per cameră reflectă o ofertă axată pe deservirea copiilor (în tabere) sau a grupurilor mari, ceea ce poate fi incomod pentru turiștii contemporani, care caută camere pentru două persoane și o flexibilitate sporită a serviciilor de cazare. De exemplu, la Tabăra din satul Zloți, singura din raion, sunt necesare lucrări de renovare a blocului alimentar, modernizarea terenului adiacent și a terenului sportiv, precum și construirea unui bazin de înot, pentru a ridica nivelul de confort al sejururilor și a extinde oferta de servicii în extrasezon.

De asemenea, constatăm că afacerile din sectorul HORECA din raionul Cimișlia înregistrează performanțe ușor peste media națională pentru anumiți indicatori, chiar dacă era de așteptat un nivel și mai ridicat, având în vedere proximitatea față de principalele piețe generatoare de turiști (Chișinău, drumurile spre două țări și principalele puncte vamale cu UE). Aceasta sugerează că nișa serviciilor HORECA calitative pentru persoanele în tranzit sau în vizită la Cimișlia rămâne în mare parte liberă sau dezorganizată, oferind oportunități pentru dezvoltarea de servicii moderne și eficiente.

Rapoartele specializate oferă doar informații sumare despre domeniul turistic local, iar date calitative privind locațiile vizitate, durata sejururilor și încasările generate de turiști lipsesc. În consecință, analiza circuitelor turistice și a comportamentului de consum al vizitatorilor în destinația turistică Cimișlia nu este încă disponibilă. Totuși, trebuie remarcat că un număr semnificativ de vizitatori străini (aproximativ 10% din totalul intrărilor în țară) traversează prin Cimișlia folosind drumurile de tranzit către centrul țării sau Chișinău. Acești vizitatori constituie un potențial important pentru transformarea lor în consumatori ai serviciilor de

ospitalitate și HORECA, precum și ai produselor locale. Amplasarea strategică a raionului Cimișlia, la cea mai importantă intersecție de drumuri din sudul țării, oferă oportunități de valorificare a acestui flux, chiar dacă în prezent ofertele de cazare și alimentație sunt mai modeste comparativ cu capitala. De asemenea, autoritățile publice locale au identificat un număr de afaceri turistice și HORECA care pot fi funcționale în viitorul apropiat pentru deservirea vizitatorilor.

În prezent, se constată o lipsă de date concrete privind afacerile funcționale care contribuie la stimularea și valorificarea consumului turistic pe teritoriul raionului Cimișlia. Totuși, unele întreprinderi active includ în lista lor de activități servicii de turism, cazare sau organizare de agrement. Acestea produc bunuri și servicii (chiar dacă nu toate sunt turistice), gestionează procese productive și de marketing, angajează și salarizează personal, planifică și administrează bugete pentru investiții în dezvoltarea afacerii. În condiții favorabile pentru turism - cum ar fi existența unei strategii raionale de turism sau programe naționale de dezvoltare a turismului local - aceste întreprinderi ar putea re-iniția acțiuni compatibile cu deservirea vizitatorilor. Totuși, în prezent ele nu sunt implicate activ în turism și în deservirea turiștilor, acest lucru fiind cauzat fie de lipsa de informații concrete despre domeniu, fie de neîncrederea în potențialul ospitalității comerciale. Vizibilitatea redusă a acestor întreprinderi se explică prin: 1) cota redusă a activităților efective legate de deservirea turiștilor și călătorilor; 2) specializarea predominantă în alte domenii decât turismul, sau în activități complementare turismului declarate inițial; 3) lipsa unui sistem de monitorizare statistică specializată a serviciilor turistice și a consumului vizitatorilor.

Concluzionând, contatăm următoarele probleme și discrepanțe a sectorului HORECA în raionul Cimișlia:

- Persoanele doar traversează raionul Cimișlia în drumul spre destinațiile din sudul Moldovei (inclusiv UTAG) și spre România,
- Insuficiență și repartizare neuniformă a unităților turistice/HORECA în plan teritorial, calitate redusă a serviciilor în unitățile de cazare,
- Potențialul de cazare este redus la nivelul destinației Cimișlia,
- Drumuri proaste spre atracțiile rurale,
- Vinărie fără săli de degustație,
- Promovarea insuficientă a destinației turistice Cimișlia,
- Oferte turistice dezechilibrate teritorial sau inexistente în unele părți ale raionului,
- Produse/servicii oferite turiștilor și vizitatorilor răzlețe și fragmentare,
- Lipsa de excursii legate de Valul lui Traian
- Lipsa de unități de cazare și alimentație publică este compensată cu o variată ofertă în orașele vecine (Chișinău, Hîncești, Comrat, Taraclia, Cahul) care se găsesc la o distanță de maxim 1,5 ore de Cimișlia,
- Destinații turistice mai competitive în vecinătatea imediată (Hâncești, UTAG, Prutul de Jos).
- Insuficiență de cazare calitativă în unități clasificate,
- Unitățile oferă o gamă restrânsă de locuri de cazare,
- Unele sub-zone turistice nu au cazare,
- Sunt agenți economici înregistrați cu intenții de a dezvolta hotelăria, dar nu au servicii efective de cazare în localitățile de aici,
- Structuri competitive de cazare și alimentație publică în orașele vecine,
- Turiștii străini nu se cazează raionul Cimișlia,
- Din unități înregistrate puține pot fi recomandate turiștilor la destinație,
- Unități de alimentație se găsesc în puține localități din raion,
- Calitate nesatisfăcătoare în majoritatea unităților de alimentație publică locală,

- Preparate cu specific local aproape că nu sunt oferite turiștilor,
- Vinăria nu are în ofertă o gamă de preparate ajustate la gama de vinuri servite,
- Transportul public este de calitate joasă și cu program incomod pentru vizite turistice,
- Insuficiența spațiilor de așteptare a transportului public în localități cu grafice afișate ale rutelor,
- Transportul turistic este sporadic oferit turiștilor și doar la comanda prealabilă.

2.3 Analiza SWOT a sectorului turistic în raionul Cimișlia

Puncte forte	Puncte slabe
Resurse naturale • Resurse naturale protejate în raionul Cimișlia: o 1 rezervație peisajistică (Rîpele de la Cimișlia, 256 ha), o 1 rezervație naturală silvică (OS Mihailovca, Hîrtopul Moisei, 101 ha), o 1 monument al naturii geologic și paleontologic (Gura Galbenii, Râpa Coțefenii, 10 ha), • Alți arbori seculari (Codreni, Ecaterinovca), • Parcuri și scuaruri locale amenajate.	• Multe locații/atracții naturale puțin expresive și slab cunoscute, • Unele atracții deosebite ale zonei nu au niciun statut de protecție și sunt vulnerabile pentru gestionarea în scopuri economice, • Lipsesc marcajele ariilor naturale, • Pădurile din Cimișlia sunt puternic fragmentate și se află sub risc de degradare, • Defrișări masive în păduri, • Puține peisaje naturale locale sunt valorificate turistic.
Atracții antropice • 24 monumente de importanță națională, inclusiv: o 14 istorice, o 10 de arhitectură, o 13 Biserici vechi (3 de lemn - Cenac 1853, Javgur 1883, Ialpugeni 1896; 10 de piatră); • Valul lui Traian de sus; • 10 Vetre medievale (Grădiște 1527); • 1 mănăstire (Zloți); • Casa Nicolae Dabija; • o vinărie cunoscută (Javgur); • Casele tradiționale vechi; • multe atracții locale cu potențial turistic.	• Multe atracții locale necunoscute, neamenajate și nepromovate; • Vetre medievale neîntreținute; • Istoria localităților este ignorată; • Valul lui Traian, cetății și situri arheologice necunoscute și ignorate; • O vinărie neamenajată pentru vizite turistice internaționale; • Dezinteresul multor APL de a valorifica turistic localitățile.
Comunități ospitaliere • 24 (și 12 sate din componența primăriilor) de comunități rurale cu tradiția ospitalității locale; • 14 muzee: o Muzeu or. Cimișlia, o Muzeul Selemet, o 12 muzee locale; • Multe colective artistice, inclusiv dețin titlul de formație „model”;	• Ospitalitate manifestată neexpresiv; • Muzee neînregistrate și cu ofertă limitată, activând în edificii improprii; • Multe APL nu au muzee locale, iar patrimoniul muzeificabil este risipit și irecuperabil; • Evenimente cu acoperire limitată locală.

• Diverse festivaluri (Festivalul strugurelui, Festivalul „Mioriță laie, laie bucălaie") și concursuri raionale.	
Dezvoltarea turismului • Zona de sud a Republicii Moldova este anual vizitată de cca. 30% din vizitatorii străini ai țării, mulți tranzitând destinația Cimișlia pe cele mai importante artere rutiere din RM; • Flux tranzitar (excursionist/turistic) consistent prin Cimișlia; • Personal din unități comerciale care oferă ospitalitate la un nivel satisfăcător.	• Persoanele doar traversează raionul Cimișlia în drumul spre destinațiile din sudul Moldovei (inclusiv UTAG) și spre România; • Insuficiență și repartizare a unităților turistice/HORECA este neuniformă în plan teritorial, dar și ca nivel de calitate; • Potențialul de cazare jos la nivelul destinației Cimișlia; • Drumuri proaste spre atracțiile rurale; • Vinărie fără săli de degustație; • Promovarea insuficientă a destinației turistice Cimișlia; • Oferte turistice dezechilibrate teritorial sau inexistente în unele părți ale raionului; • Produse/servicii oferite turiștilor și vizitatorilor răzlețe și fragmentare; • Lipsa excursiilor legate de Valul lui Traian; • Lipsa de unități de cazare și alimentație publică este compensată cu o variată ofertă în orașele vecine (Chișinău, Hîncești, Comrat, Taraclia, Cahul) care se găsesc la o distanță de maxim 1,5 ore de Cimișlia; • Destinații turistice mai competitive în vecinătatea imediată (Hâncești, UTAG, Prutul de Jos).
Excursii • Minim 14 muzee în raionul Cimișlia care practică excursiile muzeale (și la necesitate prin localități); • Excursiile locale în r-nul Cimișlia de câteva tipuri (muzeale, extramuzeale și vizitarea mănăstirii/pensiunilor); • Excursiile muzeale sunt organizate în locațiile muzeelor locale; • Tematică reflectă expoziția muzeală tip (natură, etnografie, istoria ținutului natal).	• Excursiile extramuzeale se practică mai rar, doar la solicitarea suplimentară prealabilă și la evenimente speciale; • Ghizii locali neinstruiți pentru piața turistică; • Excursii complexe nu sunt oferite din lipsă de ghizi special pregătiți; • Insuficiența de ghiduri și hărți turistice locale; • Muzee concurente cunoscute cu ghizi instruiți în vecinătatea imediată de raionul Cimișlia (Hîncești, Comrat, Beșalma, Taraclia, Cahul); • Lipsa de excursii ce reprezintă cartea de vizită a Cimișliei;

	• Circuite ghidate prin vinării în alte destinații concurente cu degustații în spații special amenajate.
Accesibilitate și transport local • În Cimișlia se află o intersecție strategică a magistralelor de conectare a Chișinăului cu sudul țării (și România) și căii dinspre Nistru spre Prut: o din Chișinău pe drumul R3 (Chișinău-Hâncești-Cimișlia-Basarabeasca-Ucraina), o din Chișinău pe drumul M3 (Chișinău-Cimișlia-Comrat), o din Chișinău pe drumul E584 (Chișinău-Cimișlia-Vulcănești), o din Leova pe drumul R47 (Leova-Iargara-Cimișlia), o din Tiraspol pe drumul R26 (Ucraina-Tiraspol-Bender-Căușeni-Cimișlia); • Accesul spre România este pe un drum renovat; • Transport public relativ dezvoltat face legătura cu fiecare localitate; • Cele mai accesibile pentru turiști sunt serviciile de taxi din Chișinău și din principalele orașe vecine.	• Transportul public este de calitate joasă și cu program incomod pentru vizite turistice, • Insuficiența de spații de așteptare a transportului public în localități cu afișate a graficului rutelor, • Transportul turistic este sporadic oferit turiștilor doar la comanda prealabilă.
Serviciul de alimentație • Câteva unități de alimentație, inclusiv frecventate de turiști; • Se servește bucătăria europeană; • Mulți tranzitari opresc în unități comerciale; • Majoritatea unităților sunt disponibile pentru servicii de catering sau livrarea preparatelor la pachet.	• Din unități înregistrate puține pot fi recomandate turiștilor la destinație; • Unități de alimentație se găsesc în puține localități din raion; • Calitate nesatisfăcătoare în majoritatea unităților de alimentație publică locală; • Preparate cu specific local aproape că nu sunt oferite turiștilor; • Vinăria nu are în ofertă o gamă de preparate ajustate la gama de vinuri servite.
Servicii de cazare • 4 structuri de cazare funcționale (or.Cimișlia, s. Zloți, s. Selemet); • Odăi mobilate pentru 1, 2, 3 și mai multe persoane.	• Insuficiență de cazare calitativă în unități clasificate; • Unitățile oferă o gamă restrânsă de locuri de cazare; • Unele sub-zone turistice nu au cazare; • Sunt agenți economici înregistrați cu intenții de a dezvolta hotelăria, dar nu au servicii efective de cazare în localitățile de aici; • Structuri competitive de cazare și alimentație publică în orașele vecine;

	• Turiștii străini nu se cazează în raionul Cimișlia.
Trasee locale • Potențiali prestatori de servicii de cazare și agrement pe trasee turistice locale.	• Trasee nefuncționale la nivel național, cu mici excepții (tranzitare); • Traseele agențiilor de turism, de regulă, nu includ nimic din raionul Cimișlia, ci se limitează la atracțiile din imediata vecinătate (Hîncești, UTAG); • Trasee vinicole spre sud promovate on-line (Comrat) nu includ Cimișlia; • Nu sunt promovate activ trasee tematice, transfrontaliere, ecoturistice; • Serviciile de agrement turistic sunt slab promovate.
Oportunități	**Riscuri**
• Apropiere de Chișinău, principalul furnizor de oaspeți; • Cooperare transfrontalieră (cu România, Ucraina); • Locații pe un străvechi artefact - „Valul lui Traian de sus"; • Proiecte comune de turism cu destinațiile învecinate; • O zonă importantă de tranzit spre România și Bugeacul ucrainean; • Fluxuri importante de vizitatori în orașele vecine (Chișinău, Hîncești, Nisporeni, UTAG, Taraclia, Cahul); • Premize clare pentru dezvoltarea restaurantelor, micii hotelării din localități ca și afaceri mici (pensiuni, vile, mici restaurante) sau medii (business-uri bazate pe comercializarea în rețele); • Servicii excursii extramuzeale au un mare potențial de creștere și ar putea servi pentru crearea rețelei de trasee locale ghidate; • Interes pentru trasee compatibile cu mobilitatea verde (velo, drumeții); • Rețeaua de muzee locale și din vecinătate pot orienta un flux constant de vizitatori în raionul Cimișlia.	• Vizitatorii se rătăcesc în raionul Cimișlia; • Deteriorarea peisajelor/valorilor locale reduc din motivația călătoriei; • Factori politici și conjuncturali.

2.4 Analiza necesităților APL I în raionul Cimișlia

Necesitățile sunt analizate în funcție de constatările detaliate a potențialului natural (arii naturale) și antropic (locuri istorice, personalități, ospitalitate locală) al celor 24 de primării ale raionului Cimișlia, precum și reieșind din capacitățile infrastructurii și facilităților (alimentație, cazare, ghidaj, transport) propuse vizitatorilor/turiștilor. Astfel sunt solicitate

de APL I spre realizare a unei serii de măsuri și acțiuni care trebuie să conducă fie la amplificarea unor puncte forte (ex. Valul lui Traian de sus, Mănăstirea Zloți, Casa Nicolae Dabija etc.), fie la atenuarea punctelor slabe/riscuri, pliate pe valorificarea unor oportunități evidente în fiecare localitate din raionul Cimișlia.

2.4.1 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru transformarea resurselor naturale și antropice în atracții turistice

Tabel 11. Amenajare atracții (inclusiv îmbunătățirea accesului) potrivit necesităților APL 1

Localitate	Nicesitate în amenajare turistică	Insvestiție totală, MDL	Contribuție proprie, MDL
Albina	Biserica „Acop. Maicii Domnului" (renovarea ogrăzii)	500000,00	50000,00
Albina	Muzeul satului (restabilire)	1500000,00	80000,00
Albina	Monumentul veteranilor de război, teren adiacent, scări, pasaj	3000000,00	80000,00
Batâr	Cetățuie (segment imitație)	1000000,00	50000,00
Batâr	Muzeul satului	300000,00	30000,00
Batâr	Mașină rudimentară de măcinat (rîșniță)	50000,00	5000,00
Cenac	Biserica din lemn „Sf. Nicolae"	250000,00	25000,00
Cenac	Muzeul satului, complex memorial (1946-47)	250000,00	50000,00
or. Cimișlia	Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă (Reabilitarea sălii "Istoria dacilor" din cadrul muzeului) - **A2.4.5 din SDrCM**	1500000,00	150000,00
or. Cimișlia	Centru de artizanat la Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă - **A2.4.8 din SDrCM**	600000,00	60000,00
or. Cimișlia	Facilitarea construcției unui hipodrom - A3.5.4 din SDrCM	300000,00	30000,00
or. Cimișlia	Biserica „Adormirea Maicii Domnului", 1865	0,00	0,00
or. Cimișlia	Obiecte de arhitectură mică (monumente: Ștefan cel Mare, Sabia lui Ștefan cel Mare, bustul Mihai Eminescu, în memoria combatanților căzuți în luptele pentru integritatea Republicii Moldova, în memoria concetățenilor căzuți în Războiul II Mondial și cel din Afganistan, în memoria repreziunilor staliniste, Maica îndurerată, Complex memorial de cruci, Scuarul Sfîntul Pantelemon, Scuarul Copilării)	17360718,59	1736071,86
or. Cimișlia	Clădirea fostei sinagogi și cimitirul evreiesc	0,00	0,00
Codreni	Muzeul memorial în casa poietului Nicolae Dabija - **A2.4.3 din SDrCM**	1000000,00	100000,00
Codreni	Cascada a 3 iazuri, Fântâna babei Ioana	0,00	0,00
Ecaterinovca	Muzeul de istorie al germanilor basarabeni	0,00	0,00
Ecaterinovca	Monumentul ostașului necunoscut	55000,00	5000,00
Ecaterinovca	Placa comemorativă, îngrădire și amenajare cimitir	200000,00	10000,00
Gradiște	Muzeul satului	0,00	0,00
Gradiște	Biserica „Sf.Gheorghe" (spațiul adiacent)	50000,00	20000,00
Grădiște	Izvorul Făgădăului	60000,00	30000,00
Grădiște	Morile de vânt (recostrucție)	80000,00	20000,00
Gura Galbenei	Biserica „Sf. Gheorghe" (construcție trapeză)	3600000,00	360000,00

Hârtop	Muzeul satului	0,00	0,00
Ialpugeni	Biserica de lemn (spațiu adiacent)	2000000,00	200000,00
com. Ialpugeni, s. Marienfeld	fosta biserică germană (clădire, spațiu adiacent)	1500000,00	150000,00
com. Ialpugeni, s. Marienfeld:	fântâni și monument în memoria germanilor basarabeni	1000000,00	100000,00
com. Ialpugeni, s. Marienfeld	Muzeul germanilor în casă tradițională și traseu turistic tematic	0,00	0,00
Javgur	Biserica de lemn (reparație)	1000000,00	100000,00
Javgur	Fântâna forată, 1930	120000,00	12000,00
Lipoveni	Biserica „Sf.Cuv.Parascheva" (teritoriu adiacent)	100000,00	20000,00
Lipoveni	Nisipărie	200000,00	10000,00
Lipoveni	Monumentul parașutiștilor	50000,00	5000,00
Sagaidac	Muzeu local (renovare fosta grădiniță)	3200000,00	320000,00
Satul Nou, s. Zloți	Mănăstirea „Sf. Gheorghe" Zloți (drum acces)	12000000,00	100000,00
Satul Nou	Muzeul satului	0,00	0,00
Selemet	Muzeul satului	4000000,00	400000,00
Selemet	Târgul vechi de produse autohtone (HUB agroalimentar regional)	200000,00	50000,00
Selemet	locația Festivalului iProsop	500000,00	50000,00
Valea Perjei	Muzeul bulgăresc	0,00	0,00
Valea Perjei	Grădină publică	0,00	0,00
	TOTAL	57225718,59	4378071,86

2.4.2 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru includerea Valului lui Traian de sus în oferte turistice

Tabel 12. Amenajarea segmente din Valul lui Traian de sus potrivit necesităților APL 1

Localitate	Nicesitate în amenajare turistică	Insvestiție totală, MDL	Contribuție proprie, MDL
Ecaterinovca	Valul lui Traian de sus (segment)	10000000,00	10000,00
Gradiște	Valul lui Traian de sus (segment)	0,00	0,00
com. Ialpugeni	Valul lui Traian de sus (segment)	4000000,00	400000,00
Javgur	Valul lui Traian de sus (drum acces, inclusiv spre vinărie)	1200000,00	120000,00
Satul Nou	Valul lui Traian de Sus (segment)	5000000,00	50000,00
Selemet	Valul lui Traian de sus (popas)	1000000,00	100000,00
	TOTAL	**21200000,00**	**680000,00**

2.4.3 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru dezvoltarea excursiilor în raionul Cimișlia

Tabel 13. Amenajare trasee turisice potrivit necesităților APL 1

Localitate	Nicesitate în amenajare turistică	Insvestiție totală, MDL	Contribuție proprie, MDL

Hârtop	marcare traseu turistic Valul lui Traian (cu șesul Lopatnicului, Hârtopul Dacilor, Biserica, muzeu)	0,00	0,00
Lipoveni	marcare traseu turistic pietonal „Șleahu vechi" (Costești-Molești-Lipoveni- Mănăstirea Zloți)	100000,00	10000,00
Mihailovca	marcare traseu turistic (drum național R-26)	0,00	0,00
Selemet	Traseu turistic local în vatra satului (Biserica Sf Dumitru, fântâna veche, magazin apicol mobil, casa mătușii Anuța, etc)	800000,00	100000,00
Selemet	Traseu traseul Selemet-Saugaidac-Selemet Satul Nou-Codreni-Carbuna-Ciuflești.	20456436,56	400000,00
	TOTAL	21356436,56	510000,00

2.4.4 Măsuri și acțiuni necesare solicitate de APL I pentru diversificarea afacerilor de turism în raionul Cimișlia

Tabel 14. Încurajarea afacerilor și facilităților de turism potrivit necesităților APL 1

Localitate	Nicesitate în amenajare turistică	Insvestiție totală, MDL	Contribuție proprie, MDL
com. Albina (s. Fetița)	Spațiu pentru evenimente culturale	6000000,00	100000,00
com. Albina (Albina, Fetița, Mereni)	Zone de agrement (iaz Albina, iaz Mereni, afluient Cogâlnic - Fetița/ Albina)	12500000,00	350000,00
Batâr	zonă de odihnă poienița ,,La steluța"	150000,00	15000,00
or. Cimișlia	Facilitarea construcției unui hipodrom - **A3.5.4 din SDrCM**	300000,00	30000,00
com. Codreni (Zloți)	Centrul multifuncțional de tineret	2800000,00	280000,00
com. Codreni (Zloți)	Tabăra de odihnă și întremarea sănătății a copiilor și adolescenților „Izvoraș" din s. Zloți (Construcții capitale la Blocului alimentar, Bazinului de înot, Terenului de volei, Reabilitarea capitală a terenului (înlocuirea pavajului, sistemului de drenaj etc.))	12500000,00	1250000,00
Gura Galbenei	Râpa Coțofenei (infrastructură turistică)	400000,00	40000,00
Gura Galbenei	Casa de cultură (fațada, interior)	4500000,00	450000,00
Gura Galbenei	Stânca „Piatra Mare" (infrastructură turistică)	500000,00	50000,00
Hârtop	zonă de odihnă la iaz	0,00	0,00
com. Ialpugeni	zonă odihnă la iaz	0,00	0,00
Javgur	zonă de odihnă pe malurile iazurilor din s. Javgur și Maximeni (SA Javgur Vin)	0,00	0,00
Lipoveni	zonă de odihnă „La Izvoare"	400000,00	40000,00
Mihailovca	zonă de odihnă bazin acvatic local (creat)	2000000,00	200000,00
Porumbrei	Centru pentru tineret (reparație, amenajare teritoriu)	4482064,00	1000000,00
Satul Nou	Complex turistic (hotel, atelier meșteșugari locali)	9000000,00	800000,00

Satul Nou	Zonă agrement Schinoasa (aferentă râuleţului)	5000000,00	50000,00
Satul Nou	Zonă sit arheologic (aferent traseu G122)	8000000,00	80000,00
Satul Nou	Zonă agrement (fond forestier APL)	3000000,00	30000,00
Suric	Turn panoramic şi spaţiului adiacent şi acces	2500000,00	250000,00
Valea Perjei	spaţiu de ecoturism (educaţie ecologică, conservare specii plante rare)	2138400,00	213840,00
	TOTAL	87670464,00	7078840,00

3. Planul de dezvoltare a turismului în raionul Cimișlia

Definirea viziunii şi obiectivelor strategice

Viziunea:

Raionul Cimișlia este o destinație turistică importantă în sudul Moldovei, cu un flux stabil de vizitatori, satisfăcuți de atracțiile locale și de diversitatea și calitatea serviciilor oferite.

Obiectivele strategice de dezvoltare turistică

Reieșind din Profilul ETIS al destinației, Analiza de diagnostic, Analiza SWOT și viziunea prezentate mai sus acțiunile echipei raionului Cimișlia trebuiesc focusate pe 5 obiective strategice:

OS 1 Dezvoltarea capacităților instituționale
OS 2 Valorificarea potențialului turistic
OS 3 Dezvoltarea capacităților umane
OS 4 Promovarea raionul Cimișlia ca și destinație turistică
OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice

În Planul de acțiuni pe o perioadă de cinci ani au fost identificate **111 acțiuni**, grupate în funcție de direcția strategică căreia îi corespund. Fiecare acțiune are stabilită perioada de implementare, responsabilii și partenerii implicați. Majoritatea acțiunilor necesită alocare financiară. Costul total estimat al Strategiei este de aproximativ **181,5 milioane lei**. Distribuția bugetului pe obiective strategice este următoarea: OS 1 Dezvoltarea capacităților instituționale: aproximativ 0,14% din bugetul total; OS 2 Valorificarea potențialului turistic: aproximativ 0,08% ; OS 3 Dezvoltarea capacităților umane: aproximativ 0,20%; OS 4 Promovarea raionului Cimișlia ca destinație turistică: aproximativ 3,71%; OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice: aproximativ 95,87% din costuri, investițiile vizând surse publice și private atrase în baza unor planuri investiționale coerente.

Tabel 15. Raportul contribuției obiectivelor strategice la total

Prioritate	suma necesităților, MDL	pondere, %	Nr acțiuni
OS 1 Dezvoltarea capacităților instituționale	250000,00	0,14%	5
OS 2 Valorificarea potențialului turistic	146000,00	0,08%	6
OS 3 Dezvoltarea capacităților umane	370000,00	0,20%	5
OS 4 Promovarea raionul Cimișlia ca și destinație turistică	6736000,00	3,71%	18
OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice	173927619,14	95,87%	77
TOTAL	**181429619,14**	**100%**	111

Direcțiile și măsurile prioritare

Direcțiile și măsurile principale pentru a atinge scopul destinației turistice sunt sistematizate în figura de mai jos:

				OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice
			OS 4 Promovarea rn Cimișlia ca și destinație turistică	6. Clasificarea / Certificarea unităților de deservire a vizitatorilor
		OS 3 Dezvoltarea capacităților umane	5. Calendar al evenimentelor rn Cimișlia cu impact regional/ național (culturale, sportive, turistice, științifice...)	5. Modernizarea, amenajarea și extinderea spațiilor de deservire a vizitatorilor
	OS 2 Valorificarea potențialului turistic	4. Dezvoltarea competențelor de marketing turistic	4. Participarea la târguri, forumuri, expoziții specializate	4. Parteneriate pentru crearea/amplasarea structurilor turistice
OS 1 Dezvoltarea capacităților instituționale	3. Instruirea personalului al BIT pentru gestionarea bazei de date	3. Dezvoltarea capacităților în turism la angajații BIT	3. Elaborarea unui set reprezentativ de materiale despre destinația turistică	3. Amenajarea atracțiilor turistice de top și muzeelor în destinație
2. Elaborarea și aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia	2. Crearea bazei de date în turism al destinației	2. Organizarea cursurilor de instruire ale persoanelor implicate în turism	2. Crearea rețelei de panouri informaționale și orientare turistice	2. Elaborarea studiilor de fezabilitate, planurilor de afaceri, PUZ și a proiectelor investionale pentru infrastructura turistică
1. Amenajarea și dotarea Biroului de Informare a Turiștilor (BIT) în Cimișlia	1. Inventarierea atracțiilor de turism ale rn Cimișlia	1. Efectuarea vizitelor de studiu în destinații turistice remarcabile	1. Ajustarea pagini web/fb a rn Cimișlia cu informații turistice	1. Identificarea proiectelor pilot pentru amenajarea turistică în destinație/localități

Riscuri şi metode de preîntâmpinare

În urma studiului diagnostic şi a analizei SWOT sunt evidenţiate câteva riscuri care produc efecte nedorite la nivelul destinaţiei şi pentru care sunt propuse mai multe măsuri de prevenire şi atenuare.

Tabel 16. Riscurile şi măsurile de mitigare

Riscuri	Atenuare riscuri
• Vizitatorii se rătăcesc pe teritoriul raionului Cimişlia. • Conflicte cu alţi consumatori locali ai resurselor naturale. • Poluarea mediului natural şi a peisajelor din bazinul Cogâlnicului. • Riscuri administrative şi generale (administrarea traseelor turistice, relaţia cu APL). • Riscuri legate de activitatea de afaceri (administrarea afacerilor rurale). • Riscuri specifice afacerilor din turism şi ospitalitate (bariere birocratice şi psihologice, accesibilitatea clientelei, deficienţe ale infrastructurii turistice). • Turiştii străini nu se cazează în raionul Cimişlia. • Riscuri legate de securitatea turiştilor şi a vizitatorilor (orientare, informare, acces la servicii de urgenţă).	• Instalarea marcajelor şi a semnelor rutiere pentru creşterea nivelului de informare şi a securităţii turiştilor în raionul Cimişlia. • Promovarea proiectelor de consolidare a cooperării la nivelul destinaţiei turistice. • Promovarea unui management integrat al destinaţiei turistice. • Elaborarea unor regulamente clare şi transparente privind drepturile şi obligaţiile consumatorilor locali de resurse naturale (de ex. vânători, pescari). • Elaborarea şi promovarea studiilor de fezabilitate pentru acţiuni necesare de prevenire şi atenuare a riscurilor naturale, antropice sau economice în raionul Cimişlia. • Acţiuni susţinute de salubrizare a locaţiilor sensibile la un număr mare de vizitatori. • Promovarea afacerilor rurale prietenoase cu mediul şi cu turiştii din raionul Cimişlia. • Delimitarea clară a zonelor de protecţie şi acţiuni de mediatizare şi informare privind statutul acestora. • Asocierea eforturilor prestatorilor locali de servicii turistice (clusterizare) pentru sporirea duratei de şedere a turiştilor în raionul Cimişlia. • Consolidarea cooperării pentru atragerea finanţărilor interne şi a fondurilor externe, în vederea diminuării riscurilor de orice natură în destinaţia turistică Cimişlia.

4. Planul de acțiuni pentru 5 ani

Obiectiv strategic	Măsuri	Acțiuni/proiecte	Termen limită realizare	Responsabil	Sursă finanțare	Cost total, lei
OS 1 Dezvoltarea capacităților instituționale	1. Amenajarea și dotarea Biroului de Informare a Turiștilor (BIT) în Cimișlia	Amenajarea spațiului și dotarea Biroului de Informare a Turiștilor BIT pe lângă Muzeul din Cimișlia - **A2.4.6 din Strategia de Dezvoltare a rnlui Cimișlia (SDrCM)**	2026	Șef muzeu/ responsabil turism /BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	200000,0(
		Elaborarea și aplicarea unui plan de lucru cu voluntarii - **A3.6.5 din SDrCM**	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	50000,0(
		Crearea și funcționarea unui Comitet de Coordonare a Turismului în Cimișlia	2026-30	responsabil turism/BIT		0,0(
	2. Elaborarea și aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia	Elaborarea conținutului Strategiei de turism al rn Cimișlia	2025	ADTM	Buget CR	0,0(
		Aprobarea Strategiei de turism și Planului de acțiuni	decembrie 2025	Consiliul Raional		0,0(
					subtotal OS 1	**250000,0(**
OS 2 Valorificarea potențialului turistic	1. Inventarierea atracțiilor de turism ale rn Cimișlia	Elaborarea Listei atracțiilor turistice ale rn Cimișlia	2026	APL		0,0(
		Asistență metodică pentru dezvoltarea muzeelor locale (inclusiv formare ghizi locali) - **A3.4.6 din SDrCM**	permanent	responsabil turism/BIT, muzeu		0,0(
	2. Crearea bazei de date în turism al destinației	Elaborarea Registrului turistic al rn Cimișlia (atracții, trasee, facilități, prețuri, analize) - **A2.4.1. din SDrCM**	2026	specialist turism, APL	Buget CR, Buget CL, Donatori	80000,0(
		Sistem de monitorizare a fluxului de vizitatori (inclusiv on-line)	2027	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	50000,0(
		Rapoarte analitice privind performanțele turistice ale rn Cimișlia	periodic	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	6000,0(
	3. Instruirea personalului al BIT pentru gestionarea bazei de date	Training gestionarea datelor privind performanțele turistice ale destinației turistice	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	10000,0(

					subtotal OS 2	146000,0(
OS 3 Dezvoltare a capacităţilo r umane	1. Efectuarea vizitelor de studiu în destinaţii turistice remarcabile	Vizită de lucru şi schimb de experienţă în zone turistice din Moldova - **A2.4.11. din SDrCM**	2026-27	responsabi l turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	20000,0(
		Vizită de documentare în Romania - **A2.4.11. din SDrCM**	2026	responsabi l turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	60000,0(
	2. Program complex de instruire în turism şi gestionarea destinaţiei Cimişlia	Traininguri, ateliere de studiu, cursuri specializate, şedinţe tematice de lucru, master-classuri, ghidaj tematic, etc	2026-30	angajaţi BIT, IMM de turism	Buget CR, Buget CL, Donatori	90000,0(
		Elaborarea brand turistic local (ex: "Valul lui Traian") - **A2.4.9 din SDrCM**	2026	responsabi l turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	40000,0(
		Elaborarea Strategiei de marketing al destinaţiei turistice rn Cimişlia - **A2.4.9 din SDrCM**	2026-27	responsabi l turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	160000,0(
					Subtotal OS 3	**370000,0(**
OS 4 Promovare a rn Cimişlia ca şi destinaţie turistică	1. Ajustarea pagini web/fb a rn Cimişlia cu informaţii turistice	Elaborarea compartimentului „Turism" pe pagina web rn Cimişlia	2026-27	responsabi l turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	10000,0(
		Elaborarea conţinutului de turism pe pagina fb şi asigurarea prezenţei active pe social media	permane nt	responsabi l turism/BIT		0,0(
		Facilitarea creării traseelor turistice (2 trasee: Valul lui Traian, Muzeul Cimişlia; hartă digitală) - **A2.4.2 din SDrCM**	2026-27	responsabi l turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	100000,0(
	2. Crearea reţelei de panouri informaţionale şi orientare turistice	Amenajarea informativă a 4 trasee turistice raionale (300 indicatoare şi panouri)	2026-27	responsabi l turism/BIT , APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	1200000,0(
		Amenajarea hărţii şi panotajului informativ la intrările centrale în rn Cimişlia	2026	responsabi l turism/BIT , APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	50000,0(
		Amenajarea hărţii şi panotajului informativ la primării	2026-27	responsabi l turism/BIT , APL	Buget CL, AE, D	56000,0(
		Amenajare informaţională a top 100 atracţii (100 panouri informative mici)	2026-27	responsabi l	Buget CR, Buget CL, AE, D	100000,0(

			turism/BIT, APL		
	Amenajarea 20 puncte de self-info (muzee, primării)	2027-30	responsabil turism/BIT, APL	Buget CL, AE, D	200000,0
3. Elaborarea unui set reprezentativ de materiale despre destinația turistică	Elaborarea Planului media al destinației turistice rn Cimișlia	2026	responsabil turism/BIT		0,0
	Dezvoltarea unui kit digital promoțional (buclete/ghiduri informative, fluturași distributivi, hărți, material foto/video, bucătărie/meșteșuguri tradiționale, tombole tematice, etc) - **A2.4.10 din SDrCM**	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	120000,0
	Elaborarea și tirajarea Ghidului turistic al rn Cimișlia - **A2.4.7 din SDrCM**	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	120000,0
	Dezvoltarea de parteneriate cu instituții relevante de turism (ex: ONT, moldova.travel, InnoVillage, agenții de turism, crame, asociații producători, etc) pentru a promova destinația turistică Cimișlia (Brandul raionului)	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	30000,0
4. Participarea la târguri, forumuri, expoziții specializate	Elaborarea Calendarului prezenței rn Cimișlia la evenimente naționale și internaționale	2026	responsabil turism/BIT		0,0
	Elaborare unui complet expozițional mobil reprezentativ rn Cimișlia	2026-27	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	100000,0
	Asigurare prezență la minim 4 evenimente naționale/regionale anual	2026-25	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	120000,0
5. Calendar al evenimentelor rn Cimișlia cu impact regional/ național (culturale,	Elaborarea Calendarului evenimentelor "Invită raionul Cimișlia" (listate toate evenimentele relevante organizate de CR și Primării)	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	0,0

	sportive, turistice, științifice...)	Contractare și promovarea prin canale media a Calendarului de evenimente al rn Cimișlia	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	30000,0
		Implementarea Calendarului de evenimente al rn Cimișlia (Organizarea Festivalul strugurelui; Parada Florilor, i-Prosop, Iarmarocul Miorița, Ecomotofest) - **A3.4.2 din SDrCM**	permanent	responsabil turism/BIT, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	4500000,0
					Subtotal OS 4	**6736000,**
OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice	1. Identificarea proiectelor pilot pentru amenajarea turistică în destinație/localități	Promovarea concursurilor de idei (hackathon) pentru soluții inovatoare de amenajare a zonelor turistice îndestinație/localități (implicare tineri arhitecți, designeri și studenți, tineri activiști; premii simbolice)	permenent	responsabil turism/BIT, APL	Buget CL, AE, D	30000,0
		Organizarea de expediții (arhiologhice, etnografice, etc) în fiecare locație	permenent	responsabil turism/BIT, APL	Buget CL, AE, D	30000,0
		Amenajarea estetică și întreținerea locurilor de popas și belvedere pe teritoriul rn Cimișlia	permanent	APL	Buget CL, AE, D	150000,0
	2. Elaborarea studiilor de fezabilitate, planurilor de afaceri, PUZ și a proiectelor investionale pentru infrastructura turistică	Elaborarea dosarelor proiectelor de grant pentru amenajarea atracțiilor și a căilor de acces (segmente din Valul lui Traian, reteaua de muzeii-CIT, patrimonial bisericilor din lemn,)	permanent	angajați OMD	Buget CR, Buget CL, AE, D	15000,0
		Elaborarea Studiului de fezabilitate pentru amenajarea turistică a rn Cimișlia	2027	Administrația rn Cimișlia	Buget CR, Buget CL, AE, D	60000,0
		Elaborare Studii de fezabilitate pentru amenajarea unei zone speciale din rn Cimișlia (pentru investiții majore in turism)	2027-28	Administrația rn Cimișlia	Buget CR, Buget CL, AE, D	200000,0
		Elaborare Proiecte tehnice pentru amenajarea unei zone speciale din rn	2027-30	Administrația rn Cimișlia	Buget CR, Buget CL, AE, D	300000,0

		Cimișlia (pentru investiții majore in turism)				
	3. Amenajarea atracțiilor turistice de top și muzeelor în destinație	Amenajarea machetelor miniaturale a atracțiilor de top pe o hartă a rn Cimișlia	2026	Administrația rn Cimișlia, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	200000,0
		Amenajarea turistică în s. Albina: Biserica „Acop. Maicii Domnului" (renovarea ogrăzii)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	500000,0
		Amenajarea turistică în s. Albina: Muzeul satului (restabilire)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	1500000,0
		Amenajarea turistică în com. Albina: Zone de agrement (iaz Albina, iaz Mereni, afluient Cogâlnic - Fetița/ Albina)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	12500000,
		Amenajarea turistică în com. Albina (s. Fetița): Spațiu pentru evenimente culturale	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	6000000,0
		Amenajarea turistică în s. Batâr: Cetățuie (segment imitație)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	1000000,0
		Amenajarea turistică în s. Batâr: Muzeul satului	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	300000,0
		Amenajarea turistică în s. Batâr: Mașină rudimentară de măcinat (rîșniță)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	50000,0
		Amenajarea turistică în s. Batâr: zonă de odihnă poienița ,,La steluța"	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	150000,0
		Amenajarea turistică în s. Cenac: Biserica din lemn „Sf. Nicolae"	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	250000,0
		Amenajarea turistică în s. Cenac: Muzeul satului, complex memorial (1946-47)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	250000,0
		Amenajarea turistică or. Cimișlia: Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă (Reabilitarea sălii "Istoria dacilor" din cadrul muzeului) - **A2.4.5 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1500000,0
		Amenajarea turistică or. Cimișlia: Centru de artizanat la Muzeul de	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	600000,0

	Istorie, Etnografie și Artă - **A2.4.8 din SDrCM**				
	Amenajarea turistică or. Cimișlia: Facilitarea construcției unui hipodrom - **A3.5.4 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	300000,0
	Amenajarea turistică or. Cimișlia: Obiecte de arhitectură mică (monumente: Ștefan cel Mare, Sabia lui Ștefan cel Mare, bustul Mihai Eminescu, în memoria combatanților căzuți în luptele pentru integritatea Republicii Moldova, în memoria concetățenilor căzuți în Războiul II Mondial și cel din Afganistan, în memoria repreziunilor staliniste, Maica îndurerată, Complex memorial de cruci, Scuarul Sfîntul Pantelemon, Scuarul Copilării)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	17360718,5
	Amenajarea turistică în s.Codreni: Muzeul memorial în casa poetului Nicolae Dabija - **A2.4.3 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1000000,0
	Amenajarea turistică în s. Codreni: Cascada a 3 iazuri, Fântâna babei Ioana	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
	Amenajarea turistică în s. Zloți (com. Codreni): Centrul multifuncțional de tineret	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	2800000,0
	Amenajarea turistică în s. Zloți (com. Codreni): Tabăra de odihnă și întremarea sănătății a copiilor și adolescenților „Izvoraș" din s. Zloți (Construcții capitale la Blocului alimentar, Bazinului de înot, Terenului de volei, Reabilitarea capitală a terenului (înlocuirea pavajului, sistemului de drenaj etc.))	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	12500000,0

Amenajarea turistică în s. Ecaterinovca: segment din „Valul lui Traian de sus”	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	10000000,(
Amenajarea turistică în s. Ecaterinovca: Muzeul de istorie al germanilor basarabeni	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(
Amenajarea turistică în s. Gradiște: Muzeul satului	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(
Amenajarea turistică în s. Gradiște: Valul lui Traian de sus (segment)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(
Amenajarea turistică în s. Gradiște: Biserica „Sf.Gheorghe” (spațiul adiacent)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	50000,0(
Amenajarea turistică în s. Grădiște: Izvorul Făgădăului	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	60000,0(
Amenajarea turistică în s. Grădiște: Morile de vânt (recostrucție)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	80000,0(
Amenajarea turistică în s. Gura Galbenei: Biserica „Sf. Gheorghe” (construcție trapeză)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	3600000,0(
Amenajarea turistică în s. Gura Galbenei: Râpa Coțofenei (infrastructură turistică)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	400000,0(
Amenajarea turistică în s. Gura Galbenei: Stânca „Piatra Mare” (infrastructură turistică)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	500000,0(
Amenajarea turistică în s. Hârtop: Muzeul satului	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(
Amenajarea turistică în s. Hârtop: zonă de odihnă la iaz	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(
Amenajarea turistică în s. Hârtop: marcare traseu turistic Valul lui Traian (cu șesul Lopatnicului, Hârtopul Dacilor, Biserica, muzeu)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(
Amenajarea turistică în com. Ialpugeni, s. Marienfeld: Muzeul germanilor în casă tradițională și traseu turistic tematic	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0(

Amenajarea turistică în com. Ialpugeni: zonă odihnă la iaz	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
Amenajarea turistică în com. Ialpugeni: Valul lui Traian de susu (segment)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	4000000,0
Amenajarea turistică în com. Ialpugeni: Biserica de lemn (spațiu adiacent)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	2000000,0
Amenajarea turistică în com. Ialpugeni, s. Marienfeld: fântâni și monument	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1000000,0
Amenajarea turistică în com. Ialpugeni, s. Marienfeld: fosta biserică germană (clădire, spațiu adiacent)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1500000,0
Amenajarea turistică în s. Javgur: „Valul lui Traian de sus" (drum acces, inclusiv spre vinărie)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1200000,0
Amenajarea turistică în s. Javgur: zonă de odihnă pe malurile iazurilor din s. Javgur și Maximeni (SA Javgur Vin)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
Amenajarea turistică în s. Javgur: Biserica de lemn (reparație)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1000000,0
Amenajarea turistică în s. Lipoveni: marcare traseu turistic pietonal „Șleahu vechi" (Costești-Molești-Lipoveni- Mănăstirea Zloți)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	100000,0
Amenajarea turistică în s. Lipoveni: Biserica „Sf.Cuv.Parascheva" (teritoriu adiacent)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	100000,0
Amenajarea turistică în s. Lipoveni: zonă de odihnă „La Izvoare"	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	400000,0
Amenajarea turistică în s. Mihailovca: marcare traseu turistic (drum național R-26)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
Amenajarea turistică în s. Mihailovca: zonă de odihnă bazin acvatic local (creat)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	2000000,0
Amenajarea turistică în s. Porumbrei: Centru pentru tineret (reparație, amenajare teritoriu)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	4482064,0

		Amenajarea turistică în s. Sagaidac: Muzeu local (renovare fosta grădiniță)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	3200000,0
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Mănăstirea „Sf. Gheorghe" Zloți (drum acces)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	12000000,
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Valul lui Traian de Sus (segment)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	5000000,0
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Muzeul satului	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Complex turistic (hotel, atelier meșteșugari locali)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	9000000,0
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Zonă agrement Schinoasa (aferentă râulețului)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	5000000,0
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Zonă sit arheologic (aferent traseu G122)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	8000000,0
		Amenajarea turistică în s. Satul Nou: Zonă agrement (fond forestier APL)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	3000000,0
		Amenajarea turistică în s. Selemet: Muzeul satului	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	4000000,0
		Amenajarea turistică în s. Selemet: „Valul lui Traian de sus" (popas)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1000000,0
		Amenajarea turistică în s. Selemet: Târgul vechi de produse autohtone (HUB agroalimentar regional)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	200000,0
		Amenajarea turistică în s. Selemet: Traseu turistic local în vatra satului (locația Festivalului iProsop, Biserica Sf Dumitru, fântâna veche, magazin apicol mobil, casa mătușii Anuța, etc)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	1300000,0
		Amenajarea turistică în s. Selemet: Traseu traseul Selemet-Saugaidac-Selemet Satul Nou-Codreni-Carbuna-Ciuflești.	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	20456436,5

		Amenajarea turistică în s. Suric: Turn panoramic și spațiului adiacent și acces	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	2500000,0
		Amenajarea turistică în s. Valea Perjei: spațiu de ecoturism (educație ecologică, conservare specii plante rare)	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	2138400,0
		Amenajarea turistică în s. Valea Perjei: Muzeul bulgăresc	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
		Amenajarea turistică în s. Valea Perjei: Grădină publică	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	0,0
		Amenajarea turistică a altor atracții turistice din rn Cimișlia	2026-30	APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	2000000,0
	4. Parteneriate pentru crearea/amplasarea structurilor turistice	Pregătirea portofoliului investițional pentru dezvoltarea parteneriatelor în zonele de investiții majore în turism ale rn Cimișlia	2026	Administrația rn Cimișlia	Buget CR, Buget CL, AE, D	20000,0
		Elaborarea și implementarea proiectelor de parteneriat APL-Agenți economici pentru zonele de investiții majore în turism ale rn Cimișlia (cazare turistică, alimentație publică, agrement divers, transport intern, chirie biciclete, popasuri/adăposturi, parcări, servicii curative, zone sport/SPA, producere/comercializare suveniruri, etc)	permanent	Administrația rn Cimișlia, Parteneri privati	Buget CL, AE, D	3000000,0
		Promovarea în comun a destinației turistice rn Cimișlia pe piața investițională	permanant	Administrația rn Cimișlia, APL, OMD	Buget CR, Buget CL, AE, D	30000,0
	5. Modernizarea, amenajarea și extinderea spațiilor de deservire a vizitatorilor	Promovarea unui cluster de turism și deservirea vizitatorilor pe teritoriul rn Cimișlia	2027-30	Administrația rn Cimișlia	AE, D	60000,0
	6. Clasificarea / Certificarea unităților de	Elaborarea Planului pentru ajustarea la standardele minime relevante a	2027	Șef OMD	Buget CR, Buget CL, AE, D	5000,0

	deservire a vizitatorilor	destinației turistice rn Cimișlia				
					Subtotal OS 5	173927619,1
TOTAL					**MDL**	181429619,1

5. Acțiunile prioritare pentru implementarea în primul an

Obiectiv strategic	Măsuri	Acțiuni/proiecte	Termen limită realizare	Responsabil	Sursă finanțare	cost 2026, lei
OS 1 Dezvoltarea capacităţilor instituţionale	1. Amenajarea și dotarea Biroului de Informare a Turiștilor (BIT) în Cimișlia	Amenajarea spațiului și dotarea Biroului de Informare a Turiștilor BIT pe lângă Muzeul din Cimișlia - **A2.4.6 din Strategia de Dezvoltare a rnlui Cimișlia (SDrCM)**	2026	Șef muzeu/ responsabil turism/ BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	100000,00
		Elaborarea și aplicarea unui plan de lucru cu voluntarii - **A3.6.5 din SDrCM**	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	20000,00
		Crearea și funcționarea unui Comitet de Coordonare a Turismului în Cimișlia	2026-30	responsabil turism/BIT		
	2. Elaborarea și aprobarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului în raionul Cimișlia	Aprobarea Strategiei de turism și Planului de acțiuni	decembrie 2025	Consiliul Raional		
					subtotal OS 1	**120000,00**
OS 2 Valorificarea potenţialului turistic	1. Inventarierea atracțiilor de turism ale rn Cimișlia	Asistență metodică pentru dezvoltarea muzeelor locale (inclusiv formare ghizi locali) - **A3.4.6 din SDrCM**	permanent	responsabil turism/BIT, muzeu		
	2. Crearea bazei de date în turism al destinației	Elaborarea Registrului turistic al rn Cimișlia (atracții, trasee, facilități, prețuri, analize) - **A2.4.1. din SDrCM**	2026	specialist turism, APL	Buget CR, Buget CL, Donatori	80000,00
		Rapoarte analitice privind performanțele turistice ale rn Cimișlia	periodic	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	2000,00
	3. Instruirea personalului al BIT pentru	Training gestionarea datelor privind	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget	10000,00

	gestionarea bazei de date	performanțele turistice ale destinației turistice			CL, Donatori	
					subtotal OS 2	**92000,00**
OS 3 Dezvoltarea capacităţilor umane	1. Efectuarea vizitelor de studiu în destinații turistice remarcabile	Vizită de lucru și schimb de experiență în zone turistice din Moldova - **A2.4.11. din SDrCM**	2026-27	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	10000,00
		Vizită de documentare în Romania - **A2.4.11. din SDrCM**	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	30000,00
	2. Program complex de instruire în turism și gestionarea destinației Cimișlia	Traininguri, ateliere de studiu, cursuri specializate, ședințe tematice de lucru, master-classuri, ghidaj tematic, etc	2026-30	angajați BIT, IMM de turism	Buget CR, Buget CL, Donatori	30000,00
		Elaborarea brand turistic local (ex: "Valul lui Traian") - **A2.4.9 din SDrCM**	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	40000,00
		Elaborarea Strategiei de marketing al destinației turistice rn Cimișlia - **A2.4.9 din SDrCM**	2026-27	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, Donatori	80000,00
					Subtotal OS 3	**190000,00**
OS 4 Promovarea rn Cimișlia ca și destinaţie turistică	1. Ajustarea pagini web/fb a rn Cimișlia cu informații turistice	Elaborarea compartimentului „Turism" pe pagina web rn Cimișlia	2026-30	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	5000,00
		Elaborarea conținutului de turism pe pagina fb și asigurarea prezenței active pe social media	permanent	responsabil turism/BIT		
		Facilitarea creării traseelor turistice (2 trasee: Valul lui Traian, Muzeul Cimișlia; hartă digitală) - **A2.4.2 din SDrCM**	2026-27	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	50000,00
	2. Crearea rețelei de panouri informaţionale şi orientare turistice	Amenajarea informativă a 4 trasee turistice raionale (300 indicatoare și panouri)	2026-27	responsabil turism/BIT, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	600000,00
		Amenajarea hărții și panotajului informativ la intrările centrale în rn Cimișlia	2026	responsabil turism/BIT, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	50000,00
		Amenajarea hărții și panotajului informativ la primării	2026-27	responsabil turism/BIT, APL	Buget CL, AE, D	28000,00

	Amenajare informațională a top 100 atracții (100 panouri informative mici)	2026-27	responsabil turism/BIT, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	50000,00
3. Elaborarea unui set reprezentativ de materiale despre destinația turistică	Elaborarea Planului media al destinației turistice rn Cimișlia	2026	responsabil turism/BIT		
	Dezvoltarea unui kit digital promoțional (buclete/ghiduri informative, fluturași distributivi, hărți, material foto/video, bucătărie/meșteșuguri tradiționale, tombole tematice, etc) - **A2.4.10 din SDrCM**	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	40000,00
	Elaborarea și tirajarea Ghidului turistic al rn Cimișlia - **A2.4.7 din SDrCM**	2026	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	120000,00
	Dezvoltarea de parteneriate cu instituții relevante de turism (ex: ONT, moldova.travel, InnoVillage, agenții de turism, crame, asociații producători, etc) pentru a promova destinația turistică Cimișlia (Brandul raionului)	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	10000,00
4. Participarea la târguri, forumuri, expoziții specializate	Elaborarea Calendarului prezenței rn Cimișlia la evenimente naționale și internaționale	2026	responsabil turism/BIT		
	Elaborare unui complet expozițional mobil reprezentativ rn Cimișlia	2026-27	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	50000,00
	Asigurare prezență la minim 4 evenimente naționale/regionale anual	2026-25	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	40000,00
5. Calendar al evenimentelor rn Cimișlia cu impact regional/ național (culturale, sportive, turistice, științifice...)	Elaborarea Calendarului evenimentelor "Invită raionul Cimișlia" (listate toate evenimentele relevante organizate de CR și Primării)	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	
	Contractare și promovarea prin canale media a Calendarului de evenimente al rn Cimișlia	permanent	responsabil turism/BIT	Buget CR, Buget CL, AE, D	10000,00

		Implementarea Calendarului de evenimente al rn Cimișlia (Organizarea Festivalul strugurelui; Parada Florilor, i-Prosop, Iarmarocul Miorița, Ecomotofest) - **A3.4.2 din SDrCM**	permanent	responsabil turism/BIT, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	1500000,00
					Subtotal OS 4	**2553000,00**
OS 5 Îmbunătățirea infrastructurii turistice	1. Identificarea proiectelor pilot pentru amenajarea turistică în destinație/localități	Promovarea concursurilor de idei (hackathon) pentru soluții inovatoare de amenajare a zonelor turistice îndestinație/localități (implicare tineri arhitecți, designeri și studenți, tineri activiști; premii simbolice)	permenent	responsabil turism/BIT, APL	Buget CL, AE, D	10000,00
		Organizarea de expediții (arhiologhice, etnografice, etc) în fiecare locație	permenent	responsabil turism/BIT, APL	Buget CL, AE, D	10000,00
		Amenajarea estetică și întreținerea locurilor de popas și belvedere pe teritoriul rn Cimișlia	permanent	APL	Buget CL, AE, D	50000,00
	2. Elaborarea studiilor de fezabilitate, planurilor de afaceri, PUZ și a proiectelor investionale pentru infrastructura turistică	Elaborarea dosarelor proiectelor de grant pentru amenajarea atracțiilor și a căilor de acces (segmente din Valul lui Traian, reteaua de muzeii-CIT, patrimonial bisericilor din lemn,)	permanent	angajați OMD	Buget CR, Buget CL, AE, D	5000,00
	3. Amenajarea atracțiilor turistice de top și muzeelor în destinație	Amenajarea machetelor miniaturale a atracțiilor de top pe o hartă a rn Cimișlia	2026	Administrația rn Cimișlia, APL	Buget CR, Buget CL, AE, D	200000,00
		Amenajarea turistică în s. Albina: Biserica „Acop. Maicii Domnului" (renovarea ogrăzii)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	250000,00
		Amenajarea turistică în s. Albina: Muzeul satului (restabilire)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	750000,00
		Amenajarea turistică în com. Albina: Zone de agrement (iaz Albina, iaz	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	4166666,67

	Mereni, afluient Cogâlnic - Fetița/ Albina)				
	Amenajarea turistică în com. Albina (s. Fetița): Spațiu pentru evenimente culturale	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	3000000,00
	Amenajarea turistică în s. Batâr: Cetățuie (segment imitație)	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	333333,33
	Amenajarea turistică în s. Cenac: Biserica din lemn „Sf. Nicolae"	2026-28	APL	Buget CL, AE, D	125000,00
	Amenajarea turistică or. Cimișlia: Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă (Reabilitarea sălii "Istoria dacilor" din cadrul muzeului) - **A2.4.5 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	500000,00
	Amenajarea turistică or. Cimișlia: Centru de artizanat la Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă - **A2.4.8 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	200000,00
	Amenajarea turistică or. Cimișlia: Facilitarea construcției unui hipodrom - **A3.5.4 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	100000,00
	Amenajarea turistică în s.Codreni: Muzeul memorial în casa poietului Nicolae Dabija - **A2.4.3 din SDrCM**	2026-30	APL	Buget CL, AE, D	600000,00
4. Parteneriate pentru crearea/amplasarea structurilor turistice	Pregătirea portofoliului investițional pentru dezvoltarea parteneriatelor în zonele de investiții majore în turism ale rn Cimișlia	2026	Administrația rn Cimișlia	Buget CR, Buget CL, AE, D	20000,00
	Elaborarea și implementarea proiectelor de parteneriat APL-Agenți economici pentru zonele de investiții majore în turism ale rn Cimișlia (cazare turistică, alimentație publică, agrement divers, transport intern, chirie	permanent	Administrația rn Cimișlia, Parteneri privati	Buget CL, AE, D	1000000,00

		biciclete, popasuri/adăposturi, parcări, servicii curative, zone sport/SPA, producere/comercializare suveniruri, etc)				
		Promovarea în comun a destinației turistice rn Cimișlia pe piața investițională	permanant	Administrația rn Cimișlia, APL, OMD	Buget CR, Buget CL, AE, D	10000,00
					Subtotal OS 5	**11330000,00**
TOTAL					MDL	**14285000,00**

Bibliografie selectivă

1. *Dicţionarul statistic al Basarabiei*. Chişinău, 1923.
2. Ilviţchi, L. *Mănăstirile şi schiturile din Basarabia*. Chişinău, 1999.
3. *Locaşurile sfinte din Basarabia*. Chişinău, 2001.
4. Miron, V. *Turismul rural în Moldova. Îndrumar pentru autorităţile publice locale*. Chişinău: Ştiinţa, 2002.
5. Nicu, Vl. *Localităţile Moldovei în documente şi cărţi vechi*. Chişinău: Universitas, 1991, v. 1 -2.
6. Puiu, V. *Mănăstirile din Basarabia*. Chişinău: Luceafărul, 1919.
7. Simionescu, I. *Oraşe din România*. Bucureşti, 1932.
8. *Localităţile Republicii Moldova*. Chişinău, 1999, v.1-17.
9. Sârbu, Al. Lăcalurile sufletului. În: *Vatra*. № 17 (2553), 22 aprilie 1995.
10. Sârbu, Al. Primele menţiuni documentare ale satelor noastre. În: *Vatra*. № 3 (2589), 21 ianuarie 1996.
11. Datele chestionarelor completate de APL I și II, 2025
12. web-urile APL I și II din raionul Cimișlia
13. Materialele expediţiei pe teren realizată de Miron V., 2025.

Secretară interimară a consiliului **Mariana Vasluian**